

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra soukromého práva

Registrované partnerství

Diplomová práce

Registered partnership

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE:

prof. JUDr. Mgr. Josef SALAČ, Ph.D.

AUTOR PRÁCE:

Bc. Michaela HORÁKOVÁ

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne 15.3. 2024

.....
Bc. Michaela Horáková

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na problematiku registrovaného partnerství, konkrétně na obsah zákona o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících předpisů č. 115/2006 Sb., na jeho legislativní vývoj, na právní úpravy soužití homosexuálních párů přijaté v jiných zemích Evropy, na rozdíly mezi institutem registrovaného partnerství a institutem manželství, na účinky, které zákon má například pro majetkové vztahy či pro dědické právo, a také na problematiku homoparentálních rodin. Obsahem je také vysvětlení základních pojmů souvisejících s tímto tématem. Výsledkem práce je ucelený přehled o institutu registrovaného partnerství obohacený o úvahy de lege lata a návrhy de lege ferenda.

Klíčová slova

registrované partnerství, homosexualita, homoparentalita, zákon o registrovaném partnerství, manželství, rodina, adopce, stejnopohlavní manželství

Annotation

The diploma thesis is focused on the issue of registered partnership, specifically on the content of the Registered Partnership Act No. 115/2006 Coll., on its legislative development, on the legal arrangements for the cohabitation of homosexual couples adopted in other European countries, on the differences between the institute of registered partnership and the institute of marriage, on the effects that the law has, for example, on property relations or inheritance law, as well as on the issue of same-sex families. The content also includes an explanation of basic concepts related to this topic. Result of the work is a comprehensive overview of the institute of registered partnership, enriched with considerations de lege lata and suggestions de lege ferenda.

Keywords

registered partnership, homosexuality, homoparentality, the Registered Partnership Act, marriage, family, adoption, same-sex marriage

Obsah

ÚVOD	7
1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	9
1.1. REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ	9
1.2. HOMOSEXUALITA.....	10
1.3. GAY A LESBA	11
1.4. HOMOPARENTALITA	12
1.5. MANŽELSTVÍ.....	13
1.6. RODINA	14
2. ZPŮSOBY SOUŽITÍ HOMOSEXUÁLNÍCH PÁRŮ V EVROPĚ.....	14
2.1. SKANDINÁVSKÝ MODEL	15
2.2. FRANCOUZSKÝ MODEL	15
2.3. NIZOZEMSKÝ MODEL	16
2.4. DĚLENÍ DLE M. HRUŠÁKOVÉ	17
3. SPOLEČENSKÁ VÝCHODISKA	18
3.1. ANTIKA	18
3.2. STŘEDOVĚK	19
3.3. NOVOVĚK.....	20
3.4. HOMOSEXUALITA V ČESKOSLOVENSKU	21
4. LEGISLATIVNÍ VÝVOJ.....	22
4.1. NÁVRH ZÁKONA Z ROKU 1997	23
4.2. NÁVRH ZÁKONA Z ROKU 1999	25
4.3. NÁVRH ZÁKONA Z ROKU 2000	26
4.4. NÁVRH ZÁKONA Z ROKU 2004	28
4.5. NÁVRH ZÁKONA Z ROKU 2005	29
5. PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA	29
5.1. VZNIK PARTNERSTVÍ.....	30
5.2. PODMÍNKY VSTUPU DO PARTNERSTVÍ	31
5.3. NEEXISTENCE A NEPLATNOST PARTNERSTVÍ	31
5.4. PRÁVA A POVINNOSTI PARTNERŮ.....	32
5.5. ZÁNIK PARTNERSTVÍ.....	33
6. ÚČINKY V DALŠÍCH ODVĚTVÍCH PRÁVA.....	34
6.1. MAJETKOVÁ PRÁVA	35
6.2. DĚDICKÉ PRÁVO	35
6.3. TRESTNÍ PRÁVO	36
6.4. POSKYTOVÁNÍ ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB	37
7. ROZDÍLY MEZI INSTITUTEM REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ A INSTITUTEM MANŽELSTVÍ.....	38
7.1. UZAVÍRÁNÍ MANŽELSTVÍ/REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ	38

7.2.	VZÁJEMNÁ PRÁVA A POVINNOSTI	39
7.3.	MAJETKOVÉ VZTAHY	39
8.	HOMOPARENTALITA	41
8.1.	OSVOJENÍ DÍTĚTE	42
8.2.	PORUČENSTVÍ	46
8.3.	PĚSTOUNSKÁ PÉČE	46
9.	NOVELY ZÁKONA	47
9.1.	VOLEBNÍ OBDOBÍ 2010-2013	47
9.2.	VOLEBNÍ OBDOBÍ 2013-2017	49
9.3.	NOVELA ZÁKONA Z ROKU 2023	51
10.	MANŽELSTVÍ STEJNOPOHLAVNÍCH PÁRŮ.....	54
10.1.	POSLANECKÝ NÁVRH ZE DNE 13.6. 2018	54
10.2.	POSLANECKÝ NÁVRH ZE DNE 7.6. 2022	56
10.3.	MANŽELSTVÍ JAKO SVAZEK MUŽE A ŽENY	57
11.	POSTAVENÍ REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ V ČESKÉ SPOLEČNOSTI	58
	ZÁVĚR	62
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65

Úvod

Soužití stejnopohlavních párů či právo takových párů uzavřít registrované partnerství je v dnešní době velmi probírané téma, jež mnohdy vzbuzuje mnoho dohadů a kontroverzí. Dá se tedy předpokládat, že i pro samotné zákonodárce může být někdy obtížné zaujmout k tomuto institutu objektivní postoj a posoudit, jaké rozhodnutí je v danou chvíli správné.

Registrované partnerství jsem si pro svou diplomovou práci zvolila z důvodu, že jsem se již v mé bakalářské práci zabývala tématem souvisejícím s touto problematikou, avšak spíše ze sociologického hlediska. Nyní bych toto téma ráda zanalyzovala z hlediska právního. Hrála jsem několik let florbal, díky kterému jsem se často setkávala s homosexualitou, a dokonce i některé mé kamarádky jsou homosexuálně orientované a jednou by rády uzavřely registrované partnerství, popřípadě manželství, pokud by to zákon umožňoval. Téma se mne tedy osobně dotýká. Navíc jsem díky výsledkům své bakalářské práce dospěla k závěru, že v určitých ohledech nemají homosexuálové stejná práva jako heterosexuálové. Hlavní problém představuje právě zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, na který je tato práce primárně zaměřena.

Práce má za cíl vytvořit čtenáři ucelený přehled o registrovaném partnerství. Konkrétně analyzovat právní úpravu zákona o registrovaném partnerství, kriticky ji zhodnotit, popsat, jaká práva a povinnosti plynou stejnopohlavním párům ze zákona o registrovaném partnerství, porovnat, jak se tato práva a povinnosti liší od práv a povinností manželů, zmínit některé obdobné právní úpravy, které v této souvislosti přijaly jiné vybrané země, popsat, jak probíhal legislativní vývoj registrovaného partnerství v České republice, či vysvětlit, jaké účinky má zákon o registrovaném partnerství v jiných právních odvětvích. Cílem této práce je také analyzovat, zda je zákon o registrovaném partnerství dostačující, v čem je přínosný a jaké jsou jeho nedostatky, a případně navrhnout možné způsoby zkvalitnění právní úpravy tohoto zákona.

V úvodu práce jsou vysvětleny základní pojmy vztahující se k problematice registrovaného partnerství, které pomohou celou problematiku lépe pochopit. Konkrétně se jedná o pojmy *registrované partnerství*, *homosexualita*, *gay* a *lesba*, *homoparentalita*, *manželství* a *rodina*. Další kapitola pojednává o způsobech soužití homosexuálních párů v Evropě, se zaměřením na tři hlavní přístupy k právní regulaci soužití homosexuálních párů, které zde můžeme nalézt. Na to plynule navazuje kapitola o společenských východiskách, jež nakonec vedla k uzákonění možnosti uzavřít registrované partnerství. S touto úzce souvisí také kapitola následující, jejímž obsahem je legislativní vývoj právní úpravy soužití stejnopohlavních párů, včetně několika návrhů z let 1999, 1997, 2000, 2004 a 2005, které předcházely konečné aktuálně platné podobě zákona o registrovaném partnerství. Ve své další části se práce zaměřuje na obsah platné právní úpravy zákona o registrovaném partnerství – na vznik partnerství, podmínky vstupu do partnerství, neexistenci a neplatnost partnerství, práva a povinnosti partnerů a na zánik partnerství. Práce se dále zabývá rozdíly a shodami institutu registrovaného partnerství s institutem manželství a účinky zákona v jiných právních odvětvích – v majetkových vztazích, v dědickém právu a trestním právu a u poskytování zdravotních služeb. Samostatnou kapitolu tvoří také možnost adopce dětí homosexuálními páry a jiné formy náhradní rodinné péče. Další kapitoly představují novely zákona o registrovaném partnerství předložené po přijetí tohoto zákona, včetně návrhů na zrušení tohoto zákona a uzákonění manželství pro všechny osoby bez ohledu na jejich pohlaví. Na závěr je do práce zařazena kapitola věnující se postavení institutu registrovaného partnerství a homosexuálů v české společnosti.

Tato diplomová práce čerpá jak z české, tak i ze světové literatury. Stěžejními prameny jsou převážně příslušné právní předpisy, knižní literatura a dostupná judikatura. Některé kapitoly jsou z důvodu jejich významu či dostupnosti zdrojů obsáhlejší než jiné, výsledkem je však ucelený přehled o institutu registrovaného partnerství a soužití homosexuálních párů jako takového.

1. Vymezení základních pojmů

K problematice registrovaného partnerství se váže několik termínů, které je třeba vysvětlit pro snadnější pochopení této práce a celé problematiky registrovaného partnerství. V této kapitole je tedy pozornost věnována vysvětlení základních pojmů spojených s tímto tématem.

1.1. Registrované partnerství

Institut registrovaného partnerství spadá do oblasti rodinného práva. V zákoně o registrovaném partnerství je popsán jako „*trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví.*“¹ Do registrovaného partnerství tak mohou vstoupit pouze osoby stejného pohlaví. To ve svém rozsudku potvrdil také Evropský soud pro lidská práva v případě Ratzénbröck a Seydl proti Rakousku. Případ se týkal páru opačného pohlaví žijícího mnoho let v partnerském vztahu, jenž chtěl uzavřít registrované partnerství. Jejich žádost byla zamítnuta starostou Lince s odůvodněním, že je registrované partnerství vyhrazeno výlučně pro osoby stejného pohlaví. Stěžovatelé to považovali za rozdílné zacházení z důvodu pohlaví a sexuální orientace ve smyslu článku 8 a 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (Úmluva) a podali proto odvolání. To bylo zamítnuto zemským hejtmanem, jenž odkazoval na rozsudek ve věci Schalk a Kopf proti Rakousku a uvedl, že jelikož jsou smluvní státy oprávněny omezit přístup k institutu manželství jen na osoby rozdílného pohlaví, tak stejně tak může být registrované partnerství vyhrazeno jen pro osoby pohlaví stejného. Stěžovatelé reagovali nejprve správní žalobou, a následně také ústavní stížností u Ústavního soudu, v nichž namítali, že pro ně manželství není vhodný institut, jelikož se ve velké míře liší od institutu registrovaného partnerství. To naopak považovali za modernější a volnější formu svazku než manželství. Ústavní soud ústavní stížnost stěžovatelů zamítl. Evropský soud pro lidská práva nakonec rozhodl, že článek 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy nebyl porušen. Konkrétně se vyjádřil takto:

¹ § 1, odst. 1 zákona č. 115/2006 sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115>

„Stěžovatelé jakožto pár osob opačného pohlaví, kterému byl otevřen institut manželství, zatímco mu zůstalo zapovězeno uzavření registrovaného partnerství, nejsou v relevantně podobné nebo srovnatelné situaci s páry osob stejného pohlaví, které naopak podle platné právní úpravy nemají právo uzavřít manželství a potřebují tak registrované partnerství jako alternativní institut k dosažení právního uznání svého vztahu.“²

Definice registrovaného partnerství je v podstatě pozměněnou definicí manželství. Slovo „registrované“ přitom vychází z latinského „registrum“ a „regeró“, což v překladu znamená psát či zanést, a odtud odvozeného slova „registum“ neboli seznam. To vzbuzuje dojem, že registrované partnerství není považováno za svazek dvou osob, ale spíše za jejich evidenci. Není tedy s podivem, že má k takovému označení mnoho gayů a leseb určité výhrady. Jinak tomu není ani u obdobných pojmenování soužití stejnopohlavních párů (civilní svazek – Spojené království Velké Británie a Severního Irska, domácí partnerství – Kalifornie, Oregon, Washington, stejnopohlavní manželství – Argentina, Kanada, Dánsko), neboť všechna poukazují na odlišnost takového soužití od institutu manželství.³

1.2. Homosexualita

Přestože homosexualita jako taková není v definici registrovaného partnerství přímo obsažena, velmi úzce s tímto tématem souvisí. O tom svědčí například i důvodová zpráva k přijatému návrhu zákona o registrovaném partnerství, ve které je mimo jiné uvedeno: *„Právní úprava registrovaného partnerství výhradně pro homosexuální páry stejného pohlaví se navrhuje proto, že páry pohlaví různého v České republice mají v současné době k dispozici možnosti dvě – manželství a konkubinát, zatímco páry téhož pohlaví nemají možnost žádnou.“⁴*

² Případ Ratzenbröck a Seydl proti Rakousku ze dne 26. října 2017, číslo stížnosti 28475/12. Dostupné

z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/EE0C96383C26BC51C12584B7004D62E6/\\$file/Ratzenb%C3%B6ck%20a%20Seydl%20proti%20Rakousku_rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/EE0C96383C26BC51C12584B7004D62E6/$file/Ratzenb%C3%B6ck%20a%20Seydl%20proti%20Rakousku_rozsudek.pdf?open&)

³ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 41-42.

⁴ Sněmovní tisk č. 969/0. Návrh na vydání zákona o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, včetně důvodové zprávy. [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=969&ct1=0>

„Užití slova *homosexualita* pochází z německého lékařského prostředí, kde se „sex“ váže především k realizaci sexuálních aktivit než k pohlaví samotnému. Stejně tak je tomu také v češtině.“⁵ Pojem byl zaveden německým lékařem Karlem Mariou Benkertem (1824-1882) a následně zpopularizován německým lékařem a sexuologem Magnusem Hirschfeldem (1868-1935) a německo-rakouským psychiatrem, neurologem a sexuologem Richardem von Krafft-Ebingem (1840-1902). Do té doby se o homosexualitě mluvilo jako o sodomii či pederastii.⁶

„Homosexualitou rozumíme sexuální orientaci na osoby stejného pohlaví. Je to celoživotní, neměnný a nositelem nezapříčiněný a nezvolený, tedy také nezaviněný stav, jenž je charakterizován tím, že nositel tohoto stavu je pohlavně přitahován a vzrušován osobami stejného pohlaví (tedy homosexuální muž je přitahován a vzrušován mužem, homosexuální žena je přitahována a vzrušována ženou.“⁷

Jinými slovy „se jedná o sexuální, citovou a partnerskou preferenci osob stejného pohlaví.“⁸

Homosexualita je tedy jednou z vnitřních složek osobnosti, jež se utváří již v raném věku člověka. Někteří lidé však považují tento termín za již překonaný.⁹ Výbor pro sexuální menšiny Rady vlády ČR pro lidská práva proto doporučil používat raději označení gay a lesba, stejnopohlavní pár či sexuální menšina.¹⁰

1.3. Gay a lesba

V podstatě až do pádu komunistického režimu v roce 1989 u nás nebylo ustáleno označení pro homosexuálně orientované osoby, neboť tehdejší média ani

⁵ BRZEK, Antonín. *Třetí pohlaví?*. Praha: Scientia Medica, 1992. ISBN 80-85526-03-4. S. 19.

⁶ ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. Brno: CERM, 2003. ISBN 80-7204-264-5. S. 120.

⁷ BRZEK, Antonín. *Třetí pohlaví?*. Praha: Scientia Medica, 1992. ISBN 80-85526-03-4. S. 19.

⁸ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. [Praha]: Pasparta, [2016]. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 42.

⁹ HELMINIAK, Daniel A. *Co vlastně Bible říká o homosexualitě?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. ISBN 978-80-7325-122-2. S. 24.

¹⁰ Slovníček pojmů spojený s LGBTQI+. *Amnesty International* [online]. [cit. 2023-10-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/lgbti/slovnicek-pojmu>

odborné publikace o homosexualitě téměř nehovořili. Homosexuální komunity využily postupně se uvolňující situace ve společnosti a začaly usilovat o nalezení výrazu, jenž by homosexuálně orientované muže a ženy označoval, a se kterým by se samy ztotožnily. Již před revolucí se mezi těmito komunitami rozšířilo označení gay, užívané v západních zemích. Veřejnost však byla vůči tomuto pojmu spíše zdrženlivá a hledala jiné varianty. Jednou z možných variant bylo k označení homosexuálních žen a mužů přidat předponu homo-. Žádný z návrhů se však neuchytil a v médiích se nakonec čím dál častěji začalo užívat právě v západních státech rozšířené označení gay. Výraz lesba jako označení pro homosexuální ženu pak bylo užíváno již před revolucí, a i to nakonec zůstalo neměnné.¹¹ Homosexuální muž, tedy muž, kterého přitahují (ať už sexuálně či romanticky) muži, je tedy označován jako gay. Homosexuální žena je označována jako lesba.¹²

1.4. Homoparentalita

S tématem registrovaného partnerství úzce souvisí také pojem „homoparentální rodina“ „homoparentální rodičovství“, či zkráceně „homoparentalita“. Jedná se o případ, kdy rodičovskou roli zastávají namísto otce a matky dvě ženy nebo dva muži. V rámci homoparentální rodiny se rozlišuje zákonný rodič, tedy zákonem uznaný rodič dítěte (kupříkladu biologická matka, biologický otec, nebo ten muž/ta žena, který/která dítě osvojil/a jako jednotlivec) a sociální rodič, což je ten partner, jehož zákon neuznává jako rodiče, přestože dítě taktéž vychovává a dítě samo ho vnímá jako rodiče.¹³

¹¹ FAUSTOVÁ, Bc. Markéta. *Registrované partnerství a jeho právní důsledky ve vztahu k náhradní rodinné péči*. Praha, 2014, 61 s. Dostupné také z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/68044/DPTX_2013_1_11220_0_282107_0_145650.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí práce Prof. JUDr. Josef Salač, Ph.D.

¹² Slovníček pojmů spojený s LGBTQI+. *Amnesty International* [online]. [cit. 2023-10-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/lgbti/slovnicek-pojmu>

¹³ Tamtéž.

1.5. Manželství

Problematika manželství a rodiny byla až relativně donedávna nejednotně upravena – obsažena byla v předchozím občanském zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb.) a především v zákoně o rodině (zákon č. 94/1963 Sb.). S účinností od 1 ledna 2014 však byly zákon o rodině a starý občanský zákoník zrušeny a rodinné právo jako celek se stalo součástí ustanovení obsažených v druhé části nového občanském zákoníku.¹⁴

Dle ustanovení § 655 nového občanského zákoníku je manželství „trvalý svazek muže a ženy, vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon.“¹⁵ Z definice tedy přímo vyplývá, že je manželství institutem určeným pro osoby opačného pohlaví a nemělo by být svazkem stejnopohlavních osob.¹⁶

Renata Veselá a kolektiv ve své knize *Rodina a rodinné právo (historie, současnost a perspektivy)* manželství definují jako „institucionalizovaný společenský svazek mezi mužem a ženou, jehož hlavním úkolem je vytvoření rodiny a výchova dětí.“¹⁷ Podobná definice byla uvedena přímo v zákoně o rodině.

Dle současného občanského zákoníku je hlavním účelem manželství založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.¹⁸ V předchozí právní úpravě vzájemná podpora a pomoc zmíněna nebyla, jedná se tedy o novou záležitost, jež nový občanský zákoník přinesl.

¹⁴ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4. S. 11.

¹⁵ § 655 zákona č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

¹⁶ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 55.

¹⁷ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86432-93-9. S. 13.

¹⁸ § 655 zákona č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

1.6. Rodina

Rodina je základní společenskou jednotkou, jejíž společenský význam je nezastupitelný. *Všeobecná encyklopedie Diderot* ji charakterizuje jako „původní a nejdůležitější sociální skupinu a instituci, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou.“¹⁹

Rodina jako taková není předmětem práva a z toho důvodu nám právní řád neposkytuje ani její legální definici. Důvodem je mimo jiné fakt, že subjektem právních vztahů není rodina jako taková, nýbrž její členové.²⁰

Rodina je založena na základě manželství či pokrevního příbuzenství (tedy například rodičovství či sourozenectví). Členové rodiny mají vzájemnou morální odpovědnost a měli by si vzájemně pomáhat.

Oldřich Matoušek a Hana Palzarová ve své knize například vyjádřili zajímavý názor, že by se v dnešní době mělo mluvit spíše o rodinném soužití lidí než o rodině, jelikož dodnes užívané definice opírající se o příbuzenství vznikající sňatkem nebo narozením dítěte již nejsou dostačující.²¹ Rodina totiž již neznamená pouze soužití manželů a jejich potomků. Mohou ji tvořit sezdané i nesezdané páry, a to nejen heterosexuální, ale také stejnopohlavní. Rodinou může být také jen jeden dospělý jedinec vychovávající dítě a podobně.

2. Způsoby soužití homosexuálních párů v Evropě

Zahraniční úpravy vztahů mezi osobami téhož pohlaví mají rozdílnou podobu. Některé země umožňují vstoupit stejnopohlavním párům do manželství, některé umožňují uzavření registrované partnerství. Existují však také země, ve kterých

¹⁹ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4. S. 12.

²⁰ STRNADOVÁ Tereza, ŠULCOVÁ Jana, VOKOUNOVÁ Lucie. *Registrované partnerství očima veřejnosti* [online] Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2009. [cit. 2023-10-29]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/registrovane_partnerstvi_ocima_veřejnosti

²¹ MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8. S. 13.

soužití stejnopohlavních párů není nikterak právně zakotveno. Často se jedná o země silně nábožensky založené, jež nemají kladný vztah ani k samotné homosexualitě. Takovou zemí je například Polsko, Slovensko či Bulharsko.²²

V Evropě nalezneme v zásadě tři hlavní přístupy k právní regulaci soužití stejnopohlavních párů – skandinávský, francouzský a nizozemský.

2.1. Skandinávský model

Prvním modelem je model tzv. skandinávský či severský, pojmenovaný podle zemí severní Evropy, které jako první právně regulovaly soužití osob stejného pohlaví. Úplně první zemí, která v Evropě uzákonila možnost uzavřít registrované partnerství, bylo Dánsko v roce 1989. Následovalo Norsko v roce 1993, Švédsko v roce 1995, Island v roce 1996 a Finsko v roce 2002).²³

Přestože se již od počátku model soustředil na úpravu vztahů mezi partnery po vzoru manželství, chyběla zde úprava oblastí týkajících se rodičovství a vzájemných vztahů mezi partnery a dětmi. Postupně však došlo k vývoji tohoto modelu a v dnešní době je již registrované partnerství zrovnoprávněno s manželstvím, a má tedy také tytéž právní následky.²⁴

2.2. Francouzský model

Specifický model soužití stejnopohlavních párů představuje francouzská úprava. Francie v roce 1999 zavedla tzv. Občanský pakt solidarity (PACS), francouzsky Pacte civil de solidarité. Rozdíl oproti většině obdobných úprav soužití stejnopohlavních párů je v tom, že není omezen pouze na osoby stejného pohlaví,

²² EUROPA, 2017. Registrované partnerství. In: *Europa.cz* [online]. 28.2. [cit. 2023-09-28]. Dostupné z: http://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registeredpartners/index_cs.htm

²³ TRANDAFIR, Mircea. *Legal Recognition of Same-Sex Couples and Family Formation. Demography*, vol. 52, no. 1, 2015, S. 113–151. [cit. 2023-10-26] JSTOR, Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/43697554>. S. 117.

²⁴ PÄCKERTO VÁ, Barbora. *Registrované partnerství a jeho vliv na formování rodin* [online]. Praha, 2017 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/87579/BPTX_2015_1_11310_0_412166_0_172938.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce RNDr. Luděk Šídlo, Ph.D.

ale mohou ho uzavřít také páry opačného pohlaví. Zaručuje však výrazně méně práv a povinností než manželství.²⁵ Pakt solidarity vzniká na základě smlouvy mezi svéprávními a zletilými osobami, které nejsou v manželském svazku či v jiném paktu solidarity.²⁶ Neuzavírá se tedy na radnici, jako je tomu u manželství, nýbrž u soudu. Smlouva jedince zavazuje poskytovat vzájemnou pomoc dohodnutým způsobem a umožňuje například společné vlastnictví či daňově zvýhodněné dědické řízení. Neumožňuje však například adopce dětí.²⁷

Mimo území Francie jako takové platí PACS i na zámořských územích, které pod ni spadají, kupříkladu ve Francouzské Guyaně.

2.3. Nizozemský model

Třetí model, model nizozemský, je ze všech zmíněných modelů nejliberálnější. Je zřejmé, že je název odvozen od Nizozemí, které jako první umožnilo vstupovat do manželství také párům stejného pohlaví, a to se všemi právními důsledky. Stalo se tak v roce 2001.²⁸ Již od počátku tak byla homosexuálním partnerům umožněna mimo jiné také adopce dětí. Nizozemský model je tedy příkladem pokročilé legislativy a společenské akceptace v oblasti práv LGBTQ+ osob.

V roce 2003 přijala obdobný zákon také Belgie, kde však belgický parlament přiznal práva na adopci dětí partnerům stejného pohlaví až o tři roky později, v roce 2006.²⁹

Postupně se k tomuto modelu přidávaly také další evropské země – Španělsko (2005), Norsko (2008), Švédsko (2009), Island (2010), Portugalsko (2010),

²⁵ TRANDAFIR, Mircea. *Legal Recognition of Same-Sex Couples and Family Formation. Demography*, vol. 52, no. 1, 2015, S. 113–151. [cit. 2023-10-26] JSTOR, Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/43697554>. S. 117.

²⁶ BARŠOVÁ, Andrea, 2004. Partnerské soužití gayů a lesbiček: kde jsme a kam směřujeme. In: *abc feminismu*. Brno: Nesehnutí, s.69. ISBN 80-903228-3-2. S. 69.

²⁷ KOLAJOVÁ, Radka. *Registrované partnerství v českém a francouzském právním řádu*. Olomouc, 2013, 62 s. Dostupné také z: https://theses.cz/id/omljmr/kopie_dipl_2.pdf. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

²⁸ TRANDAFIR, Mircea. *Legal Recognition of Same-Sex Couples and Family Formation. Demography*, vol. 52, no. 1, 2015, S. 113–151. [cit. 2023-10-26] JSTOR, Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/43697554>. S. 117.

²⁹ Rovnost manželství ve světě. *Queergeography.cz* [online]. [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>

Dánsko (2012), Francie (2013), Anglie a Wales (2013), Skotsko (2014), Lucembursko (2014), Finsko (2015), Irsko (2015), Ostrov Man (2016), Německo (2017), Malta (2017), Farské ostrovy (2017), Rakousko (2019), Severní Irsko (2020), Švýcarsko (2022) a Slovinsko (2022).³⁰ V červnu minulého roku schválilo sňatky stejnopohlavních párů také Estonsko. Uzavírat manželství budou stejnopohlavní páry moci již tento rok.³¹

Manželství stejnopohlavních párů není záležitostí pouze evropských zemí. Stejnopohlavní páry mohou uzavírat manželství také mimo Evropu, a to konkrétně v Kanadě, v Jihoafrické republice, v Argentině, v Uruguayi, na Novém Zélandu, v Brazílii, v Grónsku, ve Spojených státech amerických, v Kolumbii, v Austrálii, na Tchaj-wanu, v Ekvádoru, na Kostarice, v Chile a v některých částech Mexika.³²

2.4. Dělení dle M. Hrušákové

Trochu jiné dělení právního zakotvení soužití stejnopohlavních párů přinesla česká právnička a bývalá děkanka Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc. V komentáři k zákonu o rodině a k zákonu o registrovaném partnerství Hrušáková představila konkrétně čtyři typy právních úprav.

První model taktéž označuje jako model skandinávský, avšak řadí do něj právní úpravu, kdy je vztah mezi osobami stejného pohlaví označen jako manželství a má také tytéž právní následky.³³

U druhého typu je dle tohoto dělení soužití stejnopohlavních párů označováno jako registrované partnerství. Právní úpravy v tomto případě existují dvě a liší se tím,

³⁰ Rovnost manželství ve světě. *Queergeography.cz* [online]. [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>.

³¹ *První postsovětská země legalizovala manželství stejnopohlavních párů* [online]. [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-prvni-postsovetska-zeme-legalizovala-manzelstvi-stejnopohlavnich-paru-232832>

³² Tamtéž.

³³ HRUŠÁKOVÁ, Milana (a kol.). *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-061-4. S. 520.

zda je uzavření registrovaného partnerství přípustné pouze mezi osobami téhož pohlaví nebo i mezi osobami pohlaví opačného (jakási „nižší“ forma manželství).³⁴

Ve třetím případě právní úpravy registrovaného partnerství již existují rozdíly rovněž v rozsahu vymezení vzájemných práv a povinností partnerů. I zde se rozlišují dva podtypy. U prvního přístupu právní úprava vymezuje práva a povinnosti partnerů obdobně jako u manželství, avšak s určitými výjimkami. Obvykle se jedná o záležitosti týkající se vztahu k dětem a možnosti osvojení dítěte. Druhý přístup, též nazýván jako enumerační princip, zahrnuje právní úpravy, které taxativně vymezují práva a povinnosti náležící registrovaným partnerům. Tento přístup je poněkud nešťastný, jelikož se může stát, že zákonodárce nějaká práva či povinnosti opomene.³⁵

Čtvrtým typem je pak i dle Hrušákové již zmiňovaný pakt solidarity ve Francii.

3. Společenská východiska

Přestože mohou někteří lidé nabývat dojmu, že je problematika homosexuality a vztahů mezi osobami stejného pohlaví tématem, jenž se objevil teprve v nedávné době, není tomu tak.

3.1. Antika

Počátky homosexuality sahají až do starověkého Řecka, které je považováno za zlatý věk homosexuality. Bylo to totiž poprvé a naposledy v lidské historii, kdy byla homosexualita v určitých kruzích postavena na roveň heterosexualitě. Z tohoto období se dochovala řada antických mýtů, ve kterých je zmiňována láska nejen běžných smrtelníků, ale také samotných bohů k půvabným mladým mužům.³⁶

³⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana (a kol.). *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-061-4. S. 520.

³⁵ Tamtéž. S. 520-521.

³⁶ HORÁKOVÁ, Michaela. *Vnímání homosexuality*. Praha, 2022. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Lukáš Urban, Ph.D.

Ve starověkém Římě, který v mnoha ohledech přejal a modifikoval řeckou kulturu, byla homosexualita zpočátku nadále tolerována jakožto „řecký zvyk“, později se na ni však začalo nahlížet jako na jakýsi důkaz nedostatku mužnosti. Jedinou výjimkou, která zůstala přijatelná, byl homosexuální styk s vlastním otrokem.³⁷

Ani v jednom z těchto období však nebyla uznávána ženská homosexualita a nejsou o ní tudíž téměř žádné zmínky. Jediná žena, o které je známo, že chovala lásku k jiné ženě, byla básnířka Sapfó (7. století př. n. l. – 570 př. n. l.) ze starověkého Řecka. Přestože byla provdána za muže, odešla žít na ostrov Lesbos, na kterém byla homosexualita rozšířena, aby zde založila dívčí školu. Právě neopětovaná láska jiné dívky byla nakonec údajně důvodem její tragické smrti.³⁸

3.2. Středověk

Přestože středověk v mnohém navazoval na předchozí antické období, postoje k homosexualitě byly velice odlišné. S příchodem středověku totiž nastalo dlouhé období odmítání homosexuality, za jehož hlavní důvod je považován vzestup křesťanství. Homosexualita byla, převážně vinou inkvizice ustanovenou tehdejším papežem Řehořem IX., postupně považována za nejtěžší zločin vůbec a byly za ni ukládány velmi přísné tresty – od kastrace až po upalování na hranicích.

Jinak tomu nebylo ani v českých zemích. Zde roku 1353 začal platit tzv. Karolinský trestní kodex vydaný Karlem IV., dle kterého měla být homosexualita tvrdě postihována a ve společnosti se o ní téměř nemluvalo. Tento přísný stav trval dlouhou dobu, jelikož byl kodex zrušen až o několik století později Josefem II., který zmírnil kruté tresty ukládané za homosexuální projevy na běžné vězení.³⁹

³⁷ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5. S. 43.

³⁸ Tamtéž. S. 43.

³⁹ Tamtéž. S. 44-45.

3.3. Novověk

S nástupem renesance přišlo nakrátko období přinášející vřelejší postoje k homosexualitě. Někteří v té době významní muži, jako například italský sochař Michelangelo Buonarotti (1475-1563), začali opět neskryvaně vyjadřovat lásku jiným mužům. Netrvalo však dlouho a na homosexualitu bylo opět vrháno negativní světlo, až přestala být tolerována úplně. To však samozřejmě neznamená, že by v té době homosexualita neexistovala. Jsou dokonce zachovány i zmínky o poněkud bizarních incidentech. Například na francouzském dvoře ve Versailles několik tehdejších šlechticů založilo řád sodomitů, jehož členům byl výslovně zakázán sexuální styk se ženami.⁴⁰

Jak již bylo řečeno, v českých zemích bylo téma homosexuality dlouhou dobu tabu. Veřejně se o této problematice začalo mluvit až na konci 19. století, kdy v Londýně probíhal proces se spisovatelem Oscarem Wildem (1854-1900), jenž byl obžalován ze styků s osobami stejného pohlaví.⁴¹ V tomto období se také začala objevovat potřeba nalézt pro homosexualitu odpovídající lékařské označení. S tím nakonec přišel v roce 1867 německý právník, novinář, spisovatel a průkopník psychologie Karl Heinrich Ulrichs (1825-1895), jenž označil homosexualitu za takzvané třetí pohlaví – mezistupeň mezi mužem a ženou. Homosexualita byla navíc přidána do lexikonu nemocí.⁴²

S postupně se měnící náladou ve společnosti, která přinášela jednotlivcům větší svobodu a možnost zviditelňování sexuální odlišnosti a individuality, přišel po čase lékař a sexuolog Magnus Hirschfeld (1868-1935) s teorií, že je homosexualita vrozená a formou petice bojoval za zrušení její trestnosti.⁴³

Doba takto liberálního smýšlení však netrvala dlouho, neboť ji vystřídalo období druhé světové války, které bylo obdobím utrpení nejen pro sexuální menšiny.

⁴⁰ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5. 44-45.

⁴¹ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 15.

⁴² HORÁKOVÁ, Michaela. *Vnímání homosexuality*. Praha, 2022. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Lukáš Urban, Ph.D.

⁴³ Tamtéž.

Homosexuálové se stali terči útoků a diskriminace, mnoho z nich bylo vězněno či se stalo obětmi systematického vyvražďování ze strany nacistického Německa.

Teprve po konci druhé světové války začalo docházet v některých vyspělejších státech k dekriminálnímu homosexualitě.

3.4. Homosexualita v Československu

Na našem území byla homosexualita až do roku 1957 vnímána stejně negativně, jako například zoofilie, neboť součástí tehdejšího zákona o zločinech, přečinech a přestupcích (117/1852 Ř.z.) byl mimo jiné také trestný čin smilstva proti přírodě, jenž říkal: „*Jako zločiny trestají se též další způsoby smilstva: I. smilstvo proti přírodě, to jest.: a) se zvířaty; b) s osobami téhož pohlaví.*“⁴⁴

Homosexualita zůstala nadále trestná i po vydání trestního zákona z roku 1950 (zákon č. 86/1950 Sb.). Jedním ze zde uvedených trestných činů byl trestný čin „pohlavní styk s osobou téhož pohlaví“, jenž byl trestán odnětím svobody až na jeden rok. Pokud se navíc jednalo o pohlavní styk s osobou mladší 18 let, hrozil trest odnětí svobody až do pěti let. Homosexuální pohlavní styk však již nebyl považován za smilstvo.⁴⁵

Ani trestní zákoník z roku 1961 (zákon č. 140/1961 Sb.) pohlavní styk s osobou stejného pohlaví zcela nedekriminalizoval. Trestný již však zůstal pouze homosexuální styk s osobou mladší 18 let, styk zneužívající závislosti, styk za úplatu a veřejně obscénní homosexuální chování.

K úplné dekriminálnímu homosexuálního chování došlo až v roce 1990 díky zákonu č. 175/1990 Sb., kterým se měnil a doplnil trestní zákon, a na základě

⁴⁴ § 129 zákona č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1.1. 1927. In: *beck-online*. [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjyguzf6mjrg4wta>

⁴⁵ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 17.

kterého se hranice věkové ne/přípustnosti (tedy 15 let) srovnala s heterosexuálním chováním.⁴⁶

Zásadnějšího sociálního a právního uznání se homosexuálně orientovaným lidem v České republice tedy dostalo až po pádu komunistického režimu. V tomto období také začalo vznikat velké množství organizací, jejichž cílem je prosazování práv homosexuálů. Příkladem je Sdružení organizací homosexuálních občanů (SOHO), o kterém bude zmínka také v následující kapitole, jelikož usilovalo o právní zakotvení soužití stejnopohlavních párů.

V roce 1990, konkrétně 17. května, také došlo k vyškrtnutí homosexuality z Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace. Právě na tento den tak připadá Mezinárodní den boje proti homofobii, bifobii a transfobii (IDAHOT).⁴⁷

4. Legislativní vývoj

Profesor práva na Leidenské univerzitě v Nizozemí Kees Waaldijk zastává názor, že existují určité trendy, které se opakovaně objevují v procesu uznávání homosexuality. „*Obecně mělo uznání práva na sexuální orientaci zpravidla tři vývojové kroky:*

- 1) *dekriminalizaci homosexuálních styků,*
- 2) *přijetí antidiskriminačních zákonů,*
- 3) *právní úpravu partnerských svazků.*⁴⁸

⁴⁶ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. [Praha]: Pasparta, [2016]. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 42.

⁴⁷ Mezinárodní den proti homofobii, bifobii a transfobii. *Velvyslanectví České republiky v Římě* [online]. [cit. 2023-11-05]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/rome/cz/ceska_republika_a_evropska_unie/mezinarodni_den_proti_homofobii_bifobii.html

⁴⁸ HIML, Pavel, Jan SEIDL a Franz SCHINDLER, ed. "Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí. Praha: Argo, 2013. Každodenní život. ISBN 978-80-257-0876-7. S. 453.

Aby došlo k naplnění této tzv. teorie logické posloupnosti, jak jsou tyto kroky někdy nazývány, je třeba zajistit, aby byla změna, jež má být provedena v právních předpisech, vnímána jako malá. Případně je žádoucí, aby byl „*dopad takové změny zmenšen nějakou doprovodnou „malou legislativní změnou“*“, která *současně potvrzuje zavržení homosexuality.*“⁴⁹

Jako první požadovalo legislativní změny již zmíněné SOHO v čele s Jiřím Hromadou, které usilovalo o to, aby vláda začlenila do novely občanského zákoníku soužití osob stejného pohlaví, které by bylo rovno manželství. Tehdejší vláda, v čele s Václavem Klausem, však tento požadavek zamítla s argumentem, že „*homosexuální soužití není rodině právním vztahem.*“⁵⁰

SOHO následně v roce 1995 společně s věcně odpovědným ministerstvem zpracovalo další tři návrhy řešení situace stejnopohlavních párů. Ministerstvo tehdy zastupoval náměstek ministra Cyril Svoboda, jenž nakonec ke všem třem návrhům vydal negativní stanovisko. Někteří politici, potažmo politické strany, však začali vyjadřovat podporu činnosti SOHO, což nakonec otevřelo novou možnost, jak prosadit registrované partnerství – cestou poslaneckého návrhu zákona.⁵¹

S tím přišly ještě v témže roce poslankyně ODS Anna Röschová a Milena Kolářová. Projednání tohoto návrhu zákona o registrovaném partnerství, jenž řešil v podstatě pouze otázku dědického práva a práva na společné užívání bytu, byl však Poslaneckou sněmovnou odložen a nebyl do konce volebního období vůbec projednán.⁵²

4.1. Návrh zákona z roku 1997

V pořadí již druhý poslanecký návrh předložili poslanci Zuzka Rujbrová, Jana Gavlasová a Jaroslav Zvěřina. Návrh předpokládal vznik samostatného právního

⁴⁹ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 12.

⁵⁰ Tamtéž. 23-24.

⁵¹ Tamtéž. S. 24.

⁵² Tamtéž. S. 24.

předpisu, který by nebyl součástí zákona o rodině. Ten by umožnil uzavřít dvěma osobám téhož pohlaví starším 18 let registrované partnerství formou smlouvy. Smlouva měla být uzavírána formou notářského zápisu a podmínkou mělo být, aby alespoň jedna z osob byla české příslušnosti s trvalým pobytem na území České republiky. *„Důležitým bodem tohoto návrhu byl § 4, jež stanovil, že má mít registrované partnerství stejné právní následky jako manželství, s výjimkou vztahů k nezletilým dětem.“*⁵³

Důvodová zpráva k tomuto návrhu zákona mimo jiné obsahovala výsledky průzkumu Sociologického ústavu, ve kterém více než polovina respondentů ve věku 18-50 let podpořila uzákonění registrovaného partnerství. Navrhovatelé apelovali na otevřený přístup k homosexualitě a poukazovali na skutečnost, že například heterosexuální páry mají možnost zvolit si mezi manželstvím a nesezdaným soužitím, kdy jsou jim však v obou případech přiznávána určitá práva a povinnosti. Homosexuální páry takovou možnost postrádají. Jeden z argumentů zněl takto: *„Přijetí zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví neovlivní negativně sňatečnost či vytváření tradiční rodiny, neboť je určeno pro osoby, které si tuto tradiční formu vzájemného soužití zvolit nemohou nebo s ohledem na své dispozice, postoje a charakteristiky nechtějí. Stabilizace partnerských vztahů homosexuálů přispěje nejenom k řešení ekonomických, daňových a majetkových problémů těchto osob, ale zejména lze předpokládat snížení rizika přenosu pohlavních chorob, včetně infekce HIV.“*⁵⁴

Vláda v čele s Josefem Tošovským vydala dne 21. ledna 1998 usnesení, ve kterém vyjádřila k návrhu zákona negativní postoj. Uznala, že je nutné soužití stejnopohlavních párů do právního řádu právně ukotvit, avšak poukázala na potřebu nejprve zjistit, jaké by měl tento krok sociologické a demografické dopady na společnost s cílem zajistit, aby společnost takový zákon přijala co nejlépe. V usnesení byl návrhu také vytknut nedostatečný rozbor dopadů na jednotlivé

⁵³ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 25.

⁵⁴ Sněmovní tisk č. 359/0. Návrh na vydání zákona o registrovaném partnerství osob stejného pohlaví, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t035900.htm>

oblasti platného právního řádu, kupříkladu v záležitostech procesní úpravy formy registrace.⁵⁵

Těsnou většinou přítomných poslanců (bylo třeba 81 hlasů, výsledek byl 83 hlasů) byl návrh zákona nakonec po prvním čtení zamítnut. Odstartoval však velice důležitou cestu za budoucím přijetím zákona o registrovaném partnerství.⁵⁶

4.2. Návrh zákona z roku 1999

Další návrh předložili Poslanecké sněmovně v únoru roku 1999 mimo jiné poslanci Zuzka Rujbrová, Jan Zahradil, Jitka Kupčová a Monika Mihaličková. Ten se v mnohém podobal předchozímu neúspěšnému návrhu z roku 1997, rozdíl byl však patrný například z názvu, kdy bylo „registrované partnerství“ nahrazeno pojmem „partnerské soužití“.⁵⁷

Formálně mělo partnerské soužití vznikat opět smlouvou formou notářského zápisu za přítomnosti dvou svědků a notáře. O uzavření takové smlouvy měla být matrikami vedena speciální evidence. Vzájemná práva a povinnosti partnerů nebyla v návrhu nijak blíže upravena a předpokládalo se tedy, že partnerské soužití bude postaveno na roveň manželství s výjimkou konkrétního výčtu institutů, na které se partnerské soužití nemělo vztahovat. Jednalo se o společnou výchovu dětí, společnou pěstounskou péči, společné osvojení a poručnictví.⁵⁸

Návrh zákona nebyl příliš obsáhlý a důvodová zpráva, stejně jako návrh zákona, neprošla téměř žádnou úpravou. Z toho vyplývá, že nedošlo v podstatě k žádné nápravě předchozích chyb. Návrhu byly v usnesení vydaném vládou Miloše Zemana vytýkány v podstatě stejné legislativní nedostatky, jako návrhu předchozímu. Patřilo mezi ně například nepřesné vymezení práv a povinností partnerů/partnerek, možnost zneužití institutu k ekonomickým důvodům, neřešení otázky společného příjmení partnerů/partnerek, vztah partnerů/partnerek

⁵⁵ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 26-27.

⁵⁶ Tamtéž. S. 27.

⁵⁷ Tamtéž. S. 28.

⁵⁸ Tamtéž. S. 28-29.

k určitým právům (například nájem bytu) či přístup partnerů/partnerek k určitým právům, která jsou určena manželům.⁵⁹

Taktéž tento návrh měl tedy řadu nedostatků. Tím největším je skutečnost, že se v něm téměř nebral zřetel na nedostatky z návrhu předchozího a nepřišel tudíž s jejich řešením. Není tedy divu, že i tento návrh byl Poslaneckou sněmovnou nakonec zamítnut.

4.3. Návrh zákona z roku 2000

Hned následující rok byl předložen další návrh, který oproti dvěma předchozím konečně přinesl několik zásadních změn. Návrh byl zpracován vládou po výzvě jejího poradního orgánu – Rady pro lidská práva – jejímž členem byl mimo jiné předseda SOHO Jiří Hromada.⁶⁰

Tento návrh zákona o partnerském soužití osob byl vyhotoven pečlivě a byl legislativně a formálně úplný. Oproti minulým návrhům byl obsáhlejší a řešil předchozí nedostatky vytykané poslanci a poslankyněmi. Velký rozdíl oproti přechozím návrhům byl ve vzniku tohoto institutu. Partnerské soužití již nemělo vznikat uzavřením smlouvy, ale mělo být uzavřeno svobodným a souhlasným prohlášením partnerů/partnerek o tom, že chtějí vstoupit do partnerského soužití. Z toho plyne, že byl návrhem zamýšlen vznik zcela nového institutu určeného pouze osobám stejného pohlaví. Podmínkou pro vstup byl opět věk osob a nutnost, aby alespoň jedna z nich byla občanem České republiky. Partnerské soužití mělo být uzavíráno před matričním úřadem a na žádost obou partnerů/partnerek mohlo být uzavřeno veřejně, slavnostním způsobem a za přítomnosti dvou svědků. Následně se partnerské soužití mělo zaznamenat do příslušné listiny.⁶¹

Předkladatelé návrhu se v tomto případě poučili a zaměřili se na oblasti, které byly předchozím návrhům vytykány jako nedostatečně řešené. Především se jednalo

⁵⁹ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 30.

⁶⁰ Tamtéž. S. 30-31.

⁶¹ Tamtéž. S. 31-32.

o vzájemná práva a povinnosti partnerů/partnerek. Ty již neodkazovaly na ustanovení upravující práva a povinnosti manželů, ale byly upraveny samostatně. Jednalo se například o úpravu vzájemné vyživovací povinnosti mezi partnery/partnerkami v podstatě kopírující vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manželi. Návrh představil také nový institut společného jmění, jenž měl být do starého občanského zákoníku zařazen § 151a, a který měl stanovit, že by společné jmění manželů bylo užito i pro společné soužití partnerů/partnerek.⁶²

Co se týče otázky nájmu, navrhovatelé přišli s možností uzavřít dohodu o společném nájmu bytu mezi pronajímatelem a oběma partnery/partnerkami jakožto společnými nájemci. V případě zrušení partnerského soužití však mělo dojít k zániku práva partnera/partnerky, který/která nebyl/ nebyla nájemcem bytu, jej nadále užívat. To představovalo velký rozdíl oproti institutu manželství.⁶³

Velké pozitivum, které v tomto návrhu spatřuji, bylo umožnění osobě v partnerském soužití vykonávat rodičovská práva vůči svému biologickému dítěti, včetně svěřeni dítěte do péče druhého/druhé partnera/partnerky. Stále bylo však homoparentálním rodinám přiznááno jen minimum práv. V případě, kdy partner/partnerka nebyl/nebyla biologickým rodičem dítěte, mu/jí kupříkladu nebylo umožněno přijmout roli osvojitele, pěstouna nebo poručíka.⁶⁴ To se nevztahovalo na situace, kdy došlo ke svěřeni dítěte do výchovy, k osvojení, k ustanovení poručnictví či svěřeni do pěstounské péče před uzavřením partnerského soužití. V takovém případě k zániku ex lege nedošlo. Druhému partnerovi, jemuž nepříslušela žádná práva k dítěti, měl zákon alespoň ukládat povinnost podílet se na výchově dítěte.⁶⁵

Zrušení partnerského soužití mělo být možné rozhodnutím soudu na návrh jednoho z partnerů, jako je tomu u manželství.⁶⁶

⁶² BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 32.

⁶³ Tamtéž. S. 32-33.

⁶⁴ Tamtéž. S. 33.

⁶⁵ Tamtéž. S. 33.

⁶⁶ Tamtéž. S. 33.

Návrh zákona byl nakonec Poslaneckou sněmovnou vrácen vládě k přepracování. Jelikož se jednalo o předvolební období, návrh zákona nestihl být projednán, a protože se neschválené návrhy do následujícího volebního období nepřenášejí, došlo k jeho zániku.⁶⁷

4.4. Návrh zákona z roku 2004

Po čtyřleté odmlce se v roce 2004 dostal před Poslaneckou sněmovnu další návrh zákona, na němž se podílela i Gay a lesbická liga ve spolupráci s poslanci různých politických stran. Návrh byl inspirován předchozím velmi kvalitně zpracovaným vládním návrhem zákona. Lišil se však například názvem. Překladaelé se rozhodli zákon pojmenovat zákon o registrovaném partnerství a o změně některých zákonů namísto předchozího partnerského soužití. Registrované partnerství zde bylo definováno jako společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným v zákoně. Vznikat mělo souhlasným a svobodným prohlášením o tom, že chtějí partneři vstoupit do partnerství. Činit tak měli před příslušným matričním úřadem. Návrh samotný nijak nezmiňoval slavnostní formu uzavření partnerství, v důvodové zprávě však navrhovatelé uvedli, že taková forma není vyloučena ani zakázána. Práva a povinnosti partnerů/partnerek měla být obdobná jako práva a povinnosti manželů. Výjimkou byla opět oblast týkající se výchovy dětí. Registrované partnerství představovalo překážku pro osvojení či přiosvojení dítěte druhého partnera. Partnerství mohlo zaniknout smrtí jednoho/jedné z partnerů/partnerek či jeho/jejím prohlášením za mrtvého/mrtvou, dohodou formou notářského zápisu nebo rozhodnutím soudu.⁶⁸

Spolu s vydáním zákona o registrovaném partnerství mělo také dojít k úpravě některých souvisejících zákonů, například občanského zákoníku.

Návrh zákona prošel až do třetího čtení, kde byl však po předchozích výtkách ze strany vlády zamítnut.

⁶⁷ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 34-35.

⁶⁸ Tamtéž. S. 35-36.

4.5. Návrh zákona z roku 2005

Především díky velkému úsilí SOHO a dalších organizací, jako Gay Iniciativa či Gay a lesbická liga, připravila skupina poslanců a poslankyň, jmenovitě Zdeněk Jičínský, Anna Čurdová, Jitka Kupčová, Vladimír Doležal, Kateřina Dostálová, Lucie Talmanová, Vladimír Koníček, Kateřina Konečná, Taťána Fischerová, Pavel Svoboda a Vlastimil Ostrý, v pořadí již šestý návrh zákona o registrovaném partnerství, který nakonec v hlasování v Parlamentu České republiky v roce 2005 prošel. Po přehlasování prezidentského veta tak následně vešel v platnost současný zákon o registrovaném partnerství s účinností od 1. července 2006.⁶⁹

I k tomuto návrhu se však objevily určité výhrady. Vláda České republiky například vyjádřila pochybnosti nad použitím některých institutů, které jsou typické pro manželství. Tehdejší prezident republiky Václav Klaus zase shledával problém v chybějícím vymezení účelu a podstaty zákona. Odmítal také zvýhodňování jedné menšiny oproti jiným, na které se žádné právní normy nevztahují. Zastával také názor, že registrované partnerství nepatří do stávajícího právního řádů.

5. Platná právní úprava

Vznik institutu registrovaného partnerství tedy v České republice umožnilo přijetí zákona o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů č. 115/2006 Sb. Jednalo se o významný krok, jelikož, jak již bylo zmíněno v průběhu práce, soužití osob stejného pohlaví do té doby nebylo nijak právně zakotveno, což nejen stejnopohlavní páry považovaly za rozpor s Listinou základních práv a svobod, především s článkem 3, který hovoří o nediskriminaci na základě jiného postavení.

„Jedná se o právní normu, která umožňuje stejnopohlavním párům založit zákonem uznanou formou svazek s přesně vymezeným rozsahem práv

⁶⁹ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 38.

a povinností.⁷⁰ Registrované partnerství je tzv. statusový svazek, který partnerům zajišťuje mimo jiné právo vzájemného zastupování, vzájemnou vyživovací povinnost či pozici osoby blízké dle občanského zákoníku a trestního zákona.⁷¹ Blíže budou tato práva a povinnosti popsány v následujících kapitolách.

5.1. Vznik partnerství

Partnerství vzniká prohlášením o tom, že spolu osoby vstupují do partnerství. Prohlášení musí být učiněno tak, aby byl projev vůle souhlasný, svobodný a úplný. Prohlášení činí osoby vstupující do partnerství osobně, před příslušným matričním úřadem. Tím je místně příslušný matriční úřad v kraji, kde má alespoň jedna z osob činící prohlášení místo trvalého pobytu. Ministerstvo vnitra poté vyhláškou stanoví, o který úřad se bude jednat konkrétně. Dle vyhlášky č. 300/2006 Sb., přílohy č. 1 je takových úřadů pouze 14. Jedná se o sídla krajů. V případě, že by ani jedna z osob neměla přihlášený trvalý pobyt na území České republiky, příslušným matričním úřadem by byl pověřen Úřad městské části Brno – střed.⁷²

Vzniklé registrovaného partnerství se následně zapisuje do knihy partnerství, kterou vede matriční úřad. Partneři nečiní prohlášení o tom, zda budou mít stejné příjmení. Jeden z partnerů však může požádat o změnu příjmení v souvislosti se změnou osobního stavu a převzít tak příjmení druhého partnera. I takováto změna se následně zapisuje do knihy partnerství.⁷³

⁷⁰ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník. 2., aktualizované vydání.* Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4. S. 39.

⁷¹ HIML, Pavel, Jan SEIDL a Franz SCHINDLER, ed. "Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí. Praha: Argo, 2013. Každodenní život. ISBN 978-80-257-0876-7. S. 463.

⁷² PLECITÝ, Vladimír. *Základy rodinného práva.* Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-139-7. S. 53.

⁷³ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník. 2., aktualizované vydání.* Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4. S. 41.

5.2. Podmínky vstupu do partnerství

Partneři/partnerky vstupující do registrovaného partnerství jsou povinni/povinny před samostatným prohlášením výslovně uvést, že jim nejsou známy okolnosti vylučující vstup do partnerství. Podmínek vstupu do partnerství je celkem sedm. Musí se jednat o osoby starší 18 let, kdy alespoň jedna z nich je občanem České republiky. Osoby nesmí být v sourozeneckém či jiném příbuzenském vztahu v linii přímé, ve svazku manželském ani v registrovaném partnerství. Obě osoby také musí mít plnou způsobilost k právním úkonům.⁷⁴

5.3. Neexistence a neplatnost partnerství

V případě, že by tyto podmínky nebyly splněny, registrované partnerství by bylo neplatné, soud by ho tedy následně prohlásil za neplatné ex offa a mělo by se za to, že vůbec nevzniklo. Soud takto může rozhodnout i bez návrhu.

„Neexistence partnerství nastane v situaci, kdy prohlášení trpí podstatnou vadou.

Jedná se o tyto případy:

- 1) *Nedostatek svobodného a úplného projevu,*
- 2) *omyl týkající se úkonu,*
- 3) *ani jedna z osob nebyla občanem České republiky,*
- 4) *nepravdivé údaje úmyslně uvedené v dokladech požadovaných k prohlášení.*⁷⁵

⁷⁴ PLECITÝ, Vladimír. *Základy rodinného práva*. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-139-7. S. 53.

⁷⁵ Tamtéž. S. 53-54.

Právní zájem na prohlášení partnerství za neplatné má samozřejmě partner/partnerka, ale například také příbuzný partnera/partnerky či jakákoli jiná osoba.⁷⁶

5.4. Práva a povinnosti partnerů

Práva a povinnosti partnerů/partnerek jsou stejná pro oba, což je dáno již Listinou základních práv a svobod. Partneři/partnerky rozhodují společně. Neshodnou-li se na podstatných záležitostech, rozhodne na návrh jednoho/jedné z nich soud. Partneři/partnerky se vzájemně zastupují v běžných záležitostech a přijímají za sebe běžná plnění. „*Jednání jednoho z partnerů při obstarání běžných záležitostí partnerství zavazuje oba partnery společně a nerozdílně.*“⁷⁷ Výjimkou je, pokud jeden z partnerů výslovně vyloučil účinky plynoucí z jeho zastupování.

Vyživovací povinnost mezi partnery

Partneři/partnerky mají vzájemnou vyživovací povinnost, která předchází vyživovací povinnosti dětí.⁷⁸ Pokud tuto povinnost jeden/jedna z partnerů/partnerek neplní, soud na návrh druhého/druhé partnera/partnerky rozhodne o jejím rozsahu tak, aby byla hmotná a kulturní úroveň partnerů/partnerek stejná. Úprava vyživovací povinnosti mezi registrovanými partnery odpovídá úpravě vyživovací povinnosti mezi manželi.

⁷⁶ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4. S. 41.

⁷⁷ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4. S. 42.

⁷⁸ PLECITÝ, Vladimír. *Základy rodinného práva*. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-139-7. S. 54.

Vyživovací povinnost po zrušení partnerského soužití

Totéž platí u výživného po zrušení partnerství. V případě, že dojde ke zrušení registrovaného partnerství a jeden/jedna z partnerů/partnerek se není schopen/schopna sám/sama žít, vyživovací povinnost trvá i nadále dle schopností, možností a majetkových poměrů druhého/druhé partnera/partnerky. Nastane-li spor, opět rozhoduje soud. „*Bývalému partnerovi, který se na trvalém rozvratu společného vztahu nepodílel a jemuž byla zrušením partnerského vztahu způsobena závažná újma, může soud přiznat proti druhému bývalému partnerovi sankční výživné až na dobu tří let od zrušení partnerského soužití, a to ve stejném rozsahu, v jakém by vznikla vyživovací povinnost v případě, že by partnerské soužití nebylo zrušeno.*“⁷⁹ Právo na výživné mezi bývalými partnery/partnerkami zaniká smrtí povinného partnera či jeho prohlášením za mrtvého, nebo vstupem bývalého partnera do manželství či nového registrovaného partnerství.

Vztah k nezletilému dítěti

„*Existence partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěřeni jeho dítěte do jeho výchovy.*“⁸⁰ Stejně tak jako statusový vztah manželství nemá vliv na statusový vztah rodičovství, ani statusový vztah partnerství nemá na statusový vztah rodičovství vliv.

5.5. Zánik partnerství

Partnerství zaniká smrtí jednoho/jedné z partnerů/partnerek, případně právní mocí prohlášení za mrtvého. V případě, že se ukáže, že osoba dříve prohlášená za mrtvého žije, registrované partnerství se obnovuje a má se za to, že trvalo nepřetržitě. To neplatí, pokud jeho partner mezitím uzavřel nové partnerství či

⁷⁹ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4. S. 42.

⁸⁰ § 13 odst. 1 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115>

manželství. V takovém případě se dřívější partnerství neobnoví. Partnerství může zaniknout také rozhodnutím soudu na návrh jednoho z partnerů. Nepřidá-li se k návrhu také druhý partner, musí žalobce prokázat, že partnerský vztah již fakticky netrvá. V opačném případě soud okolnosti nezkoumá a rozhodne o zrušení partnerství.⁸¹

6. Účinky v dalších odvětvích práva

Nový občanský zákoník upravuje dílčí, avšak velmi podstatné otázky týkající se registrovaného partnerství. Klíčovým ustanovením je § 3020 v páté části nového občanského zákoníku (NOZ), který říká: „*Ustanovení části první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů.*“⁸² Díky tomuto ustanovení má například v případě dědění partner stejné postavení jako manžel. Pokud by tedy neměl zůstavitel žádné děti, pozůstalý partner by dědil v druhé dědické třídě spolu s rodiči zesnulého.

Řízení ve statusových věcech partnerských, které se týká například neplatnosti a zrušení partnerství, se řídí zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních a použijí se procesní ustanovení o řízení ve statusových věcech manželských. Dle ustanovení § 3021 tohoto zákona také platí, že právní úprava týkající se ochrany proti domácímu násilí se použije také na registrované partnery.⁸³

⁸¹ PLECITÝ, Vladimír. *Základy rodinného práva*. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-139-7. S. 54.

⁸² § 3020 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový). In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁸³ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4. S. 43-44.

6.1. Majetková práva

Jedním z velkých nedostatků zákona o registrovaném partnerství je neexistence společného jmění partnerů tak, jako je tomu u manželů. Do společného jmění manželů spadá téměř veškeré jmění, které jeden z manželů či oba společně nabydou v době trvání manželství. Pro páry v registrovaném partnerství to však neplatí. Partneri/partnerky nabývají majetek každý sám na sebe, přestože se podílejí na chodu domácnosti společně a nerozdílně. Partnerům/partnerkám je umožněno domluvit se na podílovém spoluvlastnictví k jednotlivým věcem, avšak neplatí to do budoucna k věcem neurčitým. Nemohou tedy učinit prohlášení, že veškeré jmění, které jeden partner v budoucnu nabyde, bude vlastnictvím také partnera druhého.

6.2. Dědické právo

Otázka dědění u registrovaných partnerů je dle mého názoru nepříliš promyšlenou až nelogickou oblastí a jen dokazuje nesystémovost řešení institutu registrovaného partnerství. Registrovaný partner v případě smrti druhého partnera spadá do první dědické třídy, a má tedy stejné postavení jako manžel či manželka. To však nedává přílišný smysl, protože, jak víme z předešlého odstavce, registrovaným partnerům nevzniká společné jmění, a je tedy nelogické, aby pozůstalý partner dědil majetek zemřelého partnera.⁸⁴

V otázce dědění platí, že v první třídě spolu s manželem/manželkou či partnerem/partnerkou dědí také zůstavitelovy děti, a to rovným dílem. Pokud zůstavitel žádné děti neměl, pozůstalý partner dědí ve druhé dědické třídě spolu s rodiči zůstavitele a s tím, kdo po dobu alespoň jednoho roku před smrtí zůstavitele s ním žil ve společné domácnosti a pečoval o něj, či ho zůstavitel živil. V takovém případě pozůstalý partner získává alespoň polovinu pozůstalosti, jinak se dědí stejným dílem. Toto tedy zůstává shodné s institutem manželství.⁸⁵

⁸⁴ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 108.

⁸⁵ Tamtéž. S. 108.

6.3. Trestní právo

Pro účinky trestního práva je registrovaný partner považován za osobu blízkou. Tou je dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) myšlen „*příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner. Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.*“⁸⁶

Osoby blízké mají v určitých případech zvláštní postavení. Příkladem jsou trestné činy Nadržování dle § 366, Nepřekážení trestného činu dle § 367 či Neoznámení trestného činu dle § 368 trestního zákoníku. Čin uvedený v § 366 nebude trestný, pokud byl spáchán ve prospěch osoby sobě blízké. To platí, pokud tak neučinil s úmyslem pomoci osobě, která spáchala trestný čin vlastizrady, rozvrácení republiky, teroristického útoku, genocidy, útoku proti lidskosti a další trestné činy uvedené v odstavci 2.⁸⁷ Čin uvedený v § 367 nebude mimo jiné trestný, pokud osoba nemohla trestný čin překazit, aniž by osobu blízkou uvedla v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy či trestního stíhání. Výjimku opět tvoří trestné činy uvedené ve druhém odstavci tohoto ustanovení.⁸⁸ Neoznámení taxativně vymezených trestných činů uvedených v § 368 pak mimo jiné nebude trestné, pokud osoba nemohla učinit oznámení bez toho, aby osobu blízkou uvedla v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy či trestního stíhání.⁸⁹

Osobě blízké se přímo věnuje také ustanovení § 199 trestního zákoníku, v němž je popsán trestný čin Týrání osoby žijící ve společném obydlí. Ten říká, že bude potrestán ten, kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí.⁹⁰

⁸⁶ § 125 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

⁸⁷ § 366 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

⁸⁸ Tamtéž. § 367.

⁸⁹ Tamtéž. § 368.

⁹⁰ Tamtéž. § 199.

Významnou roli má partner jakožto osoba blízká také pro právo procesní. Trestní řád mu přiznává celou řadu práv. Jedná se například o právo zvolit svému partnerovi, jenž je obviněn z trestného činu, obhájce, pokud tak neučinil sám, a to i proti jeho vůli, je-li zbaven svéprávnosti nebo je na své svéprávnosti omezen, právo podat se souhlasem partnera v jeho prospěch odvolání proti odsuzujícímu rozsudku, právo odepřít výpověď jakožto svědek v trestním řízení vedeném proti obviněnému partnerovi, či v případě, že by tím partnera vystavil nebezpečí trestního stíhání.⁹¹

V některých případech je také nutný souhlas s trestním stíháním partnera. Jedná se ku příkladu o trestné činy ublížení na zdraví, vydírání, znásilnění či omezování osobní svobody. To neplatí, pokud existuje důvodné podezření, že souhlas nebyl dán či byl vzat zpět pod nátlakem, pokud byla činem způsobena smrt partnera, nebo pokud je poškozená osoba zbavena svéprávnosti.⁹²

6.4. Poskytování zdravotních služeb

Také v otázce poskytování zdravotních služeb má registrovaný partner postavení osoby blízké. Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování umožňuje, aby byl o zdravotním stavu osoby přijaté do péče informován registrovaný partner, pokud mu k tomu dá dotyčná osoba souhlas. Na základě ustanovení § 65 odst. 1 písm. b) zákona o zdravotních službách pak může registrovaný partner s přítomností některého ze zaměstnanců pověřeného poskytovatelem nahlížet do zdravotnické dokumentace vedené o jeho partnerovi a pořizovat si z ní výpisy či kopie.⁹³

Partner jakožto osoba blízká také může podat stížnost proti postupu při poskytování zdravotních služeb nebo proti činnostem se zdravotními činnostmi

⁹¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>

⁹² NGUYEN, Mai Phuong. *Právní analýza registrovaného partnerství*. Praha, 2017, 63 s. Dostupné také z: https://vskp.vse.cz/71103_pravni_analyza_registrovaneho_partnerstvi. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce Doc. JUDr. Michal Spirit, Ph.D.

⁹³ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>

souvisejícími, pokud tak nemůže učinit pacient sám z důvodu svého zdravotního stavu, nebo v případě jeho úmrtí.

7. Rozdíly mezi institutem registrovaného partnerství a institutem manželství

Registrované partnerství obsahově nekopíruje institut manželství, „ačkoli novelou zákona č. 239/2008 Sb. byla upřesněna aplikace institutu registrovaného partnerství do zákona o občanských průkazech a do zákona o evidenci obyvatel.“⁹⁴ Jedná se tedy o institut manželství podobný, avšak s nižším rozsahem práv a povinností.

7.1. Uzavírání manželství/registrovaného partnerství

Rozdíly mezi institutem registrovaného partnerství a institutem manželství můžeme nalézt již při jejich uzavírání. Jak již totiž bylo zmíněno, registrované partnerství lze uzavřít pouze na čtrnácti předem určených matričních úřadech, a to před matrikářem. Přítomnost svědků je přitom vyloučena. Chybí zde tedy veřejná a slavnostní forma, jež je jednou z podmínek pro uzavření manželství.

Manželství se uzavírá před orgánem veřejné moci, čímž je myšlen zpravidla matriční úřad. Ve specifických případech však může být manželství uzavřeno i před jiným orgánem.⁹⁵ Přestože se v tomto případě jedná o rozdíly spíše symbolické, nelze se ubránit dojmu, že se svatebnímu obřadu přikládá větší význam než uzavření registrovaného partnerství.

⁹⁴ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4. S. 40-41.

⁹⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta a ŠMÍD, Ondřej. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8. S. 87.

Tomu nasvědčuje také úprava v oblasti pracovního práva. Ačkoli mají v případě svatby snoubenci nárok na dvoudenní pracovní volno a jejich rodiče volno jednodenní, registrovaní partneři ani jejich rodiče takovou možnost nemají.⁹⁶

Registrované partnerství může být uzavřeno pouze v případě, je-li alespoň jedna z osob vstupujících do partnerství občanem České republiky. Manželství oproti tomu u nás mohou uzavřít i dva cizinci. Důvodem tohoto rozdílu je především nejednotnost přístupu k registrovanému partnerství ve světě, což by mohlo mít za následek vznik situace, kdy by sice cizinci na našem území uzavřeli registrované partnerství, ale jejich domovský stát by na partnerství pohlížel jako by nevzniklo.⁹⁷

Partneři taktéž nemohou užívat dvě příjmení, jako je tomu u manželů.

7.2. Vzájemná práva a povinnosti

Rozdíly mezi institutem manželství a institutem registrovaného partnerství nalezneme také v otázce vzájemných práv a povinností. Zákon zaručuje rovnost vzájemných práv a povinností jak mezi registrovanými partnery, tak mezi manželi. Manželům však zákon ukládá i mnoho dalších konkrétních povinností. Jedná se například o věrnost, respekt, vzájemnou podporu a úctu, společné soužití či povinnost podílet se na uspokojování potřeb rodiny. Z toho plyne, že registrovaní partneři nemají například vzájemnou povinnost informovat druhého o stavu svého jmění či brát ohledy na svou rodinu při volbě práce či studia.⁹⁸

7.3. Majetkové vztahy

Společné jmění

Rozdíl oproti manželství existuje také v majetkových otázkách. Registrovaní partneři, jak již bylo řečeno, na rozdíl od manželů nenabývají majetek do

⁹⁶ Příloha k nařízení vlády č. 590/2006 Sb., Nařízení vlády, kterým se stanoví okruh a rozsah jiných důležitých osobních překážek v práci, bod 5. Dostupné z: https://ppropo.mpsv.cz/narizeni_vlady_590_2006

⁹⁷ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 43.

⁹⁸ Tamtéž. S. 98.

společného jmění. Věci nabyté během registrovaného partnerství nabývají partneři do podílového spoluvlastnictví, nebo jsou v individuálním vlastnictví jednoho z nich. V případě zániku partnerství navíc žádná právní úprava neřeší vzájemné vypořádání majetku.⁹⁹

Nájem bytu

Partnerům/partnerkám v registrovaném partnerství taktéž nevzniká společný nájem bytu, jako je tomu u manželů. Partner/partnerka má však právo byt druhého/druhé partnera/partnerky užívat. Podobně je tomu také v případě nájemního práva. Pokud má jeden z manželů nájemní právo k bytu či domu, manželům automaticky vzniká společné nájemní právo. Registrovaným partnerům takové právo nevzniká a musí uzavřít společnou smlouvu s pronajímatelem, jako kdyby se jednalo o cizí lidi.¹⁰⁰

Vdovský a vdovecký důchod

V případě smrti jednoho z registrovaných partnerů nemá pozůstalý/pozůstalá partner/partnerka nárok na vdovský či vdovecký důchod.¹⁰¹ „Vdovský či vdovecký důchod je sociální dávka, jejímž účelem je zmírnění následků smrti jednoho z manželů, která by se promítala do ekonomického postavení pozůstalého manžela/pozůstalé manželky, respektive je taková dávka vyplácena po omezenou, překlenovací dobu.“¹⁰² Dle § 49 zákona o důchodovém pojištění má vdova nárok na vdovský důchod po manželovi, který

⁹⁹ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4. S. 41.

¹⁰⁰ *Základní rozdíly: Registrované partnerství a manželství* [online]. In: . [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://muj-pravnik.cz/zakladni-rozdily-mezi-instituty-registrovane-partnerstvi-a-manzelstvi/>

¹⁰¹ *Manželství pro všechny* [online]. [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: https://www.amnesty.cz/lgbti/je-registrovane-manzelstvi-fer?qclid=Cj0KCQjwpompBhDZARIsAFD_Fp9KMNurzAkRorwht_7NEW3WbLB73cXDhuXVfF3JF2cATGyhV3D_f0aAnDHEALw_wcB

¹⁰² BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 105.

„a) byl poživitelem starobního nebo invalidního důchodu, nebo

b) splnil ke dni smrti podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo podmínky nároku na starobní důchod stanovené v § 29 nebo § 31 odst. 1 anebo zemřel následkem pracovního úrazu.

Vdovec má nárok na vdovecký důchod po manželce, která splňovala podmínky uvedené v odstavci 1.“¹⁰³

Pozůstalému/pozůstalé partnerovi/partnerce tak nenáleží tato záruka sloužící k usnadnění překonání náročné životní situace.

Rodinný závod

Součástí nového občanského zákoníku je také nový institut tzv. rodinného závodu, jehož smyslem je vzájemné vypořádání vztahů členů rodiny podílejících se na chodu závodu, jenž jeden z členů vlastní. Ani rodinný závod se nevztahuje na registrované partnery, neboť podmínkou pro existenci rodinného závodu je, aby v něm pracovali manželé (či jeden z nich) a jejich příbuzní, a některá z těchto osob byla jeho vlastníkem.¹⁰⁴

8. Homoparentalita

Problematika homoparentálních rodin není v českém právním řádu téměř vůbec upravena. Zákon o registrovaném partnerství takovou formu rodiny neuznává, a skutečnost, že existuje, tak dokládají v podstatě převážně příslušné právní výklady. Jediným ustanovením v zákoně o registrovaném partnerství, jenž připouští možnou existenci homoparentální rodiny, je § 13, jenž říká, že pokud jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, na

¹⁰³ § 49 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>

¹⁰⁴ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 106-107.

výchově dítěte se podílí i druhý partner.¹⁰⁵ Z tohoto ustanovení však vyplývá, že zákon o registrovaném partnerství připouští pouze existenci společné domácnosti, nikoli domácnosti rodinné.

Homoparentální rodina může mít různou podobu. Jedná-li se o ženy, mohou homoparentální rodinu tvořit dvě matky – biologické/právní a sociální, a to bez přítomnosti otce, s jedním otcem či se dvěma otci – biologický/právní a sociální. U mužů může rodina vypadat velmi podobně, jen s tím rozdílem, že dítě vychovávají hlavně oni a matka zde nehraje takovou roli.¹⁰⁶

8.1. Osvojení dítěte

Z předchozí kapitoly vyplývá, že má zákon o registrovaném partnerství mnoho nedostatků. Jeden z největších problémů nastává v případě náhradní rodinné péče.

Registrované partnerství neumožňuje osvojení dítěte registrovanými partnery/partnerkami, ani takzvané přiosvojení dítěte – tedy situaci, kdy pár společně vychovává dítě jednoho z partnerů/partnerek, dítě nemá druhého biologického rodiče, rodičovskou roli místo chybějícího biologického rodiče vykonává partner/partnerka a dojde k adopci dítěte partnerem/partnerkou biologického rodiče. Touto cestou by vztah partnera/partnerky a dítěte získal právní podklad, ze kterého by dítěti plynulo mnoho zákonných práv. Nemožností takto dítě adoptovat tak nastávají homosexuálním párům značné problémy. Příkladem může být situace, kdy by dvě ženy uzavřely registrované partnerství a každé z nich by se narodilo dítě. Pokud by jedna z nich pečovala o obě děti a druhá by pracovala, ta, která by pracovala, by si nemohla zažádat o daňovou úlevu na dítě své partnerky, protože na ně státem není pohlíženo jako na rodinu.

¹⁰⁵ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 69.

¹⁰⁶ Tamtéž. S. 69.

Na druhou stranu by nemohly pobírat dva rodičovské příspěvky, protože by ženy v té chvíli nebyly brány jako dvě matky, ale jako jedna rodina.¹⁰⁷

Přestože však v České republice možnost osvojení dítěte stejnopohlavními páry není možná, žije zde mnoho párů, které vychovávají děti a jsou jejich biologickými rodiči. „*Dosáhly toho pomocí umělého oplodnění, které bylo provedeno v jiné zemi – například v USA, kde je plně funkční institut surogátního mateřství (tj. proces, kdy je embryo biologických rodičů vloženo do dělohy náhradní matky)*“¹⁰⁸ V návaznosti na to však ústavním nálezem sp. zn. Pl ÚS 6/20 ze dne 11. 1. 2021 Ústavní soud rozhodl, že česká justice neuznává takovéto zahraniční rozhodnutí o osvojení dítěte stejnopohlavním registrovaným párem. Zamítl tím návrh Krajského soudu v Praze na zrušení ustanovení § 63 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů, které říká: „*Jestliže v době osvojení byl osvojitel, některý z osvojitelů nebo osvojenec státním občanem České republiky, uznávají se cizí rozhodnutí o osvojení v České republice, jestliže se to nepříčí veřejnému pořádku a nebrání tomu výlučná pravomoc českých soudů a osvojení by bylo přípustné i podle hmotněprávních ustanovení českého práva. Pro řízení o uznání platí ustanovení § 16 odst. 4.*“¹⁰⁹

Dle tohoto ustanovení nebyla splněna podmínka, aby bylo možné uznat osvojení dvou nezletilých dětí registrovanými partnery (jeden občan České republiky a druhý občan Trinidadu a Tobaga) provedené v USA. Důvodem je právě skutečnost, český právní řád společné osvojení registrovanými partnery nepovoluje. Krajský soud jakožto navrhovatel v tomto spatřoval porušení práva na ochranu rodinného života ve smyslu čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a porušení povinnosti rozhodnout v nejlepším zájmu dítěte. Ústavní soud mimo jiné argumentoval tím, že jsou-li v České republice zákonodárci stanovena jasně

¹⁰⁷ FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1030-6. S. 141.

¹⁰⁸ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4. S. 40.

¹⁰⁹ § 63, odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-91#cast4>

daná pravidla pro osvojení, je oprávněn bránit obcházení takových pravidel skrze zahraniční právní úpravy.¹¹⁰

Veškeré návrhy na umožnění adopce biologického dítěte druhým/druhou partnerem/partnerkou byly zamítnuty. Konkrétně se jednalo o návrhy z let 2013, 2014 a 2016.¹¹¹ Jedinou aktuálně povolenou adopci pro stejnopohlavní páry tak představuje individuální adopce, kterou umožnil párům Ústavní soud zrušením jejího zákazu v roce 2016. Partner osvojitele však k dítěti nemá žádný právní vztah.

K otázce osvojení dítěte stejnopohlavními páry se několikrát vyjádřil také Evropský soud pro lidská práva (Soud). Úplně první případ, který Soud posuzoval, byl případ Fretté proti Francii. Příklad se týkal homosexuálního muže, kterému nebylo umožněno osvojení dítěte z důvodu jeho sexuální orientace. Soud v tomto případě uvedl, že *„neexistuje žádný evropský konsenzus, a proto může být zamítnutí žádosti ospravedlněno nejlepším zájmem dítěte, neboť zůstává nejasné, jaký dopad může mít výchova homosexuálním rodičem na dítě.“*¹¹²

V rozsudku E.B. proti Francii, který se vztahoval k případu homosexuálně orientované ženy, jež žádala o osvojení dítěte, již Soud rozhodl jinak. Tuto situaci považoval za porušení čl. 8 ve spojení s čl. 14 Úmluvy a uvedl, že pokud se stát rozhodne zakotvit právo osvojit si dítě, nemůže k němu přistupovat diskriminačně. Homosexuálně orientované stěžovatelce totiž nebyla umožněna adopce, přestože nesezdaná osoba si dítě osvojit mohla, a byla tak diskriminována na základě své sexuální orientace.¹¹³

Soud vyjádřil své stanovisko také pro situace, kdy o osvojení dítěte žádá homosexuální pár, nikoli jednotlivec. V případě Gas a Dubois proti Francii si dvě

¹¹⁰ HARTINGEROVÁ, Emma. Stejnopohlavní manželství. *Právní prostor* [online]. 2021 [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/stejnopohlavni-manzelstvi>

¹¹¹ SLOBODA, Zdeněk. *Registrované partnerství a homoparentalita v Česku*. AV STATI/ARTICLES [online]. 2021, (2), 139-169 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://genderonline.cz/pdfs/gav/2021/02/09.pdf?fbclid=IwAR2cAF-FdOWzir00V87P7fuQK5D8Wt4aFynt593SwgREheyCMCJc>

¹¹² GROCHOVÁ, Martina. Přístup k rodičovství v Judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Jurisprudence*, 2018, č. 3, S. 26-40.

¹¹³ Nález Ústavního soudu ČR č.j. Pl. ÚS 7/15 ze dne 14. června 2015. Dostupné z: https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-7-15_1

ženy v partnerství stěžovaly, že jim nebylo umožněno, aby si jedna partnerka přiosvojila biologické dítě své partnerky, a to i přesto, že dítě bylo počato umělým oplodněním s využitím anonymního dárce a je od narození vychováváno oběma ženami. Soudy mimo jiné argumentovaly tím, že by osvojení nebylo v nejlepším zájmu dítěte, jelikož v situaci, kdy přiosvojení umožňuje právní řád daného státu jen sezdáným párům, by si stěžovatelka mohla dítě osvojit jen jako jednotlivec, čímž by však došlo k zániku právních vazeb dítěte s biologickou matkou. Z posouzení Soudu vyplývá, že umělé oplodnění s anonymním dárcem nemůže být považováno za příčinu rozdílnosti v zacházení, jelikož ve Francii je takové umělé oplodnění povoleno jen neplodným heterosexuálním párům. Na základě argumentů stěžovatelek, že s nimi bylo zacházeno diskriminačním způsobem z důvodu jejich sexuální orientace Soud odkázal na závěry učiněné v rozhodnutí Schalk a Kopf a zdůraznil, že státy nejsou povinny umožnit manželství stejnopohlavním párům. Připomněl také, že uzavřením manželství jsou jedincům přiznávána specifická práva a povinnosti, z nichž plynou určité osobní a právní důsledky. Stěžovatelky tak dle jeho názoru nejsou v situaci srovnatelné s manželským párem. Soud v závěru neshledal porušení práv zaručených Úmluvou.¹¹⁴

V případě X a ostatní proti Rakousku následně Soud doplnil, že v případě, že daný stát umožňuje osvojení dítěte heterosexuálním nesezdáným párem, avšak stejnopohlavním nikoli, jedná se o porušení čl. 8 ve spojení s čl. 14 Úmluvy a není možné argumentovat tím, že opatření sledovalo nejlepší zájem dítěte, pokud nebyla prokázána neschopnost stejnopohlavního páru zajistit potřeby dítěte takovým způsobem, jako pár heterosexuální.¹¹⁵ Pro vysvětlení – stěžovatelkami v tomto případě byly dvě ženy žijící ve stálém partnerském vztahu a syn jedné z nich, o kterého se však staraly společně. Partnerka, jež nebyla biologickou matkou dítěte, ale vytvořila s ním blízké citové vazby, mu chtěla nahradit biologického otce a uzavřít s ním dohodu o osvojení. Takové osvojení by však

¹¹⁴ Případ Gas a Dubois proti Francii ze dne 15. března 2012, číslo stížnosti 25951/07. Dostupné z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/9B20958195E59670C125842A003E6111/\\$file/Gas%20a%20Dubois%20proti%20Francii_rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/9B20958195E59670C125842A003E6111/$file/Gas%20a%20Dubois%20proti%20Francii_rozsudek.pdf?open&)

¹¹⁵ GROCHOVÁ, Martina. Přístup k rodičovství v Judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Jurisprudence*, 2018, č. 3, S. 26-40.

mohla znemožňovat příslušná ustanovení občanského zákoníku. To stěžovatelky považovaly za diskriminační, vzhledem k tomu, že takové osvojení dítěte partnerem rodiče občanský zákoník umožňuje heterosexuálním párům, a to jak sezdáním, tak také nesezdáním.¹¹⁶ A právě v tom jim také dal Soud nakonec za pravdu.

8.2. Poručenství

Poručenství je spolu s osvojením a pěstounskou péčí dalším typem náhradní rodinné péče, jehož hlavním účelem je ochrana nezletilého dítěte. Poručník je soudem ustanoven v situaci, kdy ani jeden z rodičů není schopen vykonávat svou rodičovskou odpovědnost, například pokud rodiče zemřeli, byli rodičovské zodpovědnosti zbaveni, nebo nemají-li plnou způsobilost k právním úkonům (například jsou-li sami nezletilí). Poručník je zákonným zástupcem dítěte, mezi poručníkem a dítětem však nevzniká příbuzenský vztah jako mezi rodičem a dítětem.¹¹⁷ Ve vztahu k dítěti má veškerá práva a povinnosti jako rodič, s výjimkou vyživovací povinnosti. Poručník je obvykle vybírán z osob příbuzných či blízkých dítěti, nebo mohou rodiče dítěte sami vybrat konkrétní osobu. Poručníkem se tedy může stát také osoba v registrovaném partnerství.¹¹⁸

8.3. Pěstounská péče

Taktéž pěstounská péče spadá do forem náhradní rodinné péče. Do pěstounské péče je dítě svěřeno ve chvíli, kdy rodiče nemohou vykonávat svou rodičovskou odpovědnost z důvodu existence určité překážky. Pěstounská péče tak zpravidla bývá časově omezená, jelikož po odpadnutí překážky mohou rodiče dítěte požádat soud o zrušení pěstounské péče. Pěstoun odpovídá ze řádnou výchovu

¹¹⁶ Případ X. a ostatní proti Rakousku ze dne 19. února 2013, číslo stížnosti 19010/2007. Dostupné z:

http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/22998301AFEDCBA8C1257C05004A53C2?openDocument&Highlight=0,

¹¹⁷ Poručnictví (poručenství). *Šance dětem* [online]. [cit. 2024-02-04]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/slovník/porucnictvi-porucenstvi>

¹¹⁸ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 81.

dítěte a má právo dítě zastupovat v běžných věcech. Stejně jako v případě poručenství však k dítěti nemá vyživovací povinnost.¹¹⁹ Pěstounem se může stát také osoba v registrovaném partnerství, avšak pouze jako jednotlivec.¹²⁰

9. Novely zákona

Od roku 2006, kdy vešel v platnost zákon o registrovaném partnerství, došlo k několika pokusům o jeho pozměnění, a to konkrétně v šestém a sedmém volebním období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. V současném volebním období se aktuálně projednává doposud poslední návrh.

9.1. Volební období 2010-2013

Návrh ze dne 17.5. 2013

V květnu roku 2013 přišel tehdejší poslanec Jiří Paroubek s návrhem na vydání zákona, kterým by se měnil zákon o registrovaném partnerství a další zákony. V něm usiloval o možnost přiosvojení dítěte partnera/partnerky a o uznání již existujících stejnopohlavních rodin. Pan Paroubek v důvodové zprávě mimo jiné odkazoval na problematické ustanovení § 13 odst. 3 zákona o registrovaném partnerství, které předpokládá péči jednoho z partnerů o dítě a ukládá druhému z partnerů povinnost podílet se na výchově tohoto dítěte, nezmiňuje však vztahy takového dítěte k partnerovi jeho rodiče. Navrhovatel v důvodové zprávě také vyjádřil názor, že skutečnost, že tzv. sociální rodič de iure za rodiče považován není a nemá tak k dítěti žádná práva ani povinnosti, je v rozporu s nejlepším zájmem dítěte.¹²¹

¹¹⁹ STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. Co je pěstounská péče? *Šance dětem* [online]. 2014, 18.10. 2023 [cit. 2024-02-04]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/co-je-pestounska-pece>

¹²⁰ BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6. S. 81.

¹²¹ Sněmovní tisk č. 1022/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů a mění a doplňují další zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=87215>

Jiří Paroubek, který si byl vědom očekávané kritiky, chtěl zmírnit nevoli vůči změně v zákoně omezením osvojení dítěte jen na děti nezletilé s možností zrušení takového osvojení i po uplynutí tří let od rozhodnutí o osvojení, které jinak ukládá občanský zákoník. Ani tak se však návrh nepodařilo prosadit.

Poslanecký návrh ze dne 14.6. 2013

O měsíc později předložila skupina poslanců v čele s Janou Černochovou další návrh na změnu zákona o registrovaném partnerství, jenž se opět zaměřoval převážně na nedostatky v otázce osvojování dětí registrovanými partnery. Nová právní úprava se neměla týkat osvojení dítěte z náhradní ústavní péče, nýbrž možností osvojení biologického dítěte partnera/partnerky druhým/druhou partnerem/partnerkou. Návrh počítal s úpravou osvojení v § 794 - § 854 občanského zákoníku, jenž měl v té době nabýt účinnosti.

V důvodové zprávě poslanci argumentovali takto: *„Stejnopohlavní rodičovství je obvykle spojeno s otázkou, zda gayové a lesby mohou být dobrými rodiči a zda by měli vychovávat děti. Žitou realitou však i v České republice je, že existuje stále více rodin, kde oba rodiče mají stejné pohlaví. Zatímco v minulosti stejnopohlavní páry často vychovávali děti z jejich předcházejících heterosexuálních vztahů, v posledních letech stále častěji vychovávají děti, které se rodí plánovaně přímo stejnopohlavním párům. V takovém případě má dítě obvykle z hlediska práva pouze jednoho rodiče zapsaného v rodném listě, ačkoli fakticky jej od narození vychovávají a milují rodiče dva. Druhý biologický rodič není vůbec znám, např. bylo-li dítě počato z umělého oplodnění, nebo se jedná o osobu, která není ve smyslu zákona za rodiče považována (není uvedena v rodném listě).“¹²²*

Účinnosti měl zákon nabýt symbolicky 17. května, tedy v den, na který, jak již bylo řečeno, připadá Mezinárodní den boje proti homofobii, bifobii a transfobii (v té

¹²² Sněmovní tisk č. 1080/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=86228>

době ještě označován jako Mezinárodní den boje proti homofobii). Návrh se však prosadit nepodařilo.

Poslanecký návrh ze dne 12.9. 2014

S dalším návrhem na vydání zákona, kterým by se měnil zákon o registrovaném partnerství a další související zákony, přišla opět skupina poslanců. Jmenovitě Radka Maxová, Jan Hamáček, Jana Pastuchová, Jaroslava Jermanová, Jana Hnyková, Soňa Marková, Jana Černochová, František Vácha, Margit Balaščíková, Martina Berdychová, Marek Černoch, Radim Holeček, Pavel Ploce, Jiří Dolejš a další. Tento návrh v podstatě kopíroval poslanecký návrh předložený v přechodném roce, a to včetně důvodové zprávy. Součástí této zprávy byly také údaje o výsledcích šetření Centra pro výzkum veřejného mínění provedeného v červu roku 2014, čímž chtěli poslanci poukázat na podporu možnosti osvojení dítěte partnera či partnerky ze strany široké veřejnosti. Z průzkumu totiž vyplynulo, že v České republice podporuje možnost osvojení dítěte partnera či partnerky necelých 60 % osob.¹²³

Ani tento návrh však neměl přílišný úspěch. Projednání bylo přerušeno v prvním čtení, a nakonec bylo ukončeno s koncem volebního období.

9.2. Volební období 2013-2017

V roce 2016 přišla s návrhem na změnu zákona o registrovaném partnerství vláda v čele s Mgr. Bohuslavem Sobotkou v.r. Stejně jako předchozí poslanecké návrhy i tento řešil převážně otázku osvojení. Hlavní cíl, kterého chtěli navrhovatelé dosáhnout, bylo umožnit přiosvojení dítěte partnerem/partnerkou, který/která není biologickým rodičem dítěte, a tím zajistit, aby mělo dítě oba rodiče. Návrh se tedy ani v tomto případě netýkal osvojení cizího dítěte z náhradní ústavní péče.

¹²³ Sněmovní tisk č. 320/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=111102>

Návrh zákona se zabýval především právy dětí, a to v tom smyslu, aby byla zajištěna stejná ochrana dětem pocházejícím ze stejnopohlavních rodin, jako těm pocházejícím z rodin heterosexuálních – tedy aby měly děti rovné postavení bez ohledu na sexuální orientaci jejich rodičů. Toho mělo být dosaženo právě možností osvojení, na jehož základě by se partner/partnerka biologického rodiče dítěte stal/a plnoprávným rodičem a zákonným zástupcem dítěte. Z takového postavení by mu plynula určitá práva, ale také povinnosti, například vyživovací povinnost. Partneři/partnerky by taktéž měli/měly zákonnou povinnost zohledňovat zájem rodiny, druhého/druhé partnera/partnerky a společně vychovávaných dětí při volbě svých pracovních, studijních a dalších podobných činností, a také přispívat na potřeby rodinného života. Míra přispívání by se odvíjela od osobních a majetkových poměrů daného/dané partnera/partnerky. Na této povinnosti by nic neměnil ani případný odchod partnera/partnerky z rodinné domácnosti. V případě zániku partnerství zrušením na základě rozhodnutí soudu nebo v případě, kdy by partnerství vůbec nevzniklo či bylo prohlášeno za neplatné, by byla uplatněna obdobná ochrana práv dětí, jako je tomu v manželství. Pokud by tedy partnerství nevzniklo, soudu by náleželo rozhodnout také o právech a povinnostech partnerů/partnerek ke společnému dítěti. V případě, že by soud prohlásil partnerství za neplatné, byla by uplatněna ustanovení o právech a povinnostech manželů ke společnému dítěti po rozvodu. Stejně tak by tomu bylo i v případě zrušení partnerství rozhodnutím soudu. K takovému rozhodnutí by navíc nemuselo dojít ve chvíli, kdy by zrušení partnerství bylo v rozporu se zájmem dítěte.¹²⁴

Návrh zákona požadoval, aby byl rodinný život partnerů nejen respektován, ale také chráněn a podporován, a to možností maximálního rozvoje rodinných vztahů a vazeb.

V důvodové zprávě k tomuto návrhu navrhovatelé objasnili nezbytnost navrhované právní úpravy mimo jiné takto: „*Současné výzkumy ukazují, že*

¹²⁴ Sněmovní tisk č. 957/0. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=116758>

*i v České republice existuje stále více rodin, které tvoří páry stejného pohlaví. Podle posledního sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 v domácnostech čítajících jednu rodinu, která byla tvořena registrovanými partnery, žilo celkem 46 závislých dětí. V domácnostech tvořených partnery stejného pohlaví, kteří uvedli, že spolu žijí ve faktickém partnerství, pak žilo 879 závislých dětí. Celkově tedy v ČR již v roce 2011 žilo 925 dětí ve stejnopohlavních rodinách, které se tak samy ve výzkumu deklarovaly, přičemž další rodiny tak učinit nemusely. Počet rodin tedy může být i vyšší. Stejnopohlavní páry mohou vychovávat děti ze svých předcházejících heterosexuálních vztahů, anebo rovněž vychovávat děti, které se narodí přímo ve stejnopohlavním vztahu. Může jít např. o dítě, které bylo osvojeno či ke kterému bylo určeno rodičovství v zahraničí podle cizího práva, které stejnopohlavní rodičovství umožňuje. Takovéto rodiny tedy nehledě na právní úpravu v ČR přirozeně existují.*¹²⁵

Přestože byl návrh zákona kvalitně zpracován a obsahoval mnoho pádných argumentů, ani tentokrát neprošel prvním čtením.

9.3. Novela zákona z roku 2023

Od přijetí zákona o registrovaném partnerství uplynulo již více než 17 let a za tu dobu bylo předloženo několik neúspěšných návrhů na jeho změnu či doplnění.

V červnu minulého roku byl poslancům doručen doposud poslední návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, například občanský zákoník, zákon o důchodovém pojištění, zákon o nemocenském pojištění, zákoník práce či zákon o matrikách, jménu a příjmení. S návrhem přišla skupina poslanců, jmenovitě Jiří Navrátil, Marian Jurečka, Marek Výborný, Pavla Golasowská, David Šimek, Karel Smetana, Antonín Tesařík, Hayato Okamura, Jan Barošek, Vít Kaňkovský, Miroslav Zborovský, Nina

¹²⁵ Sněmovní tisk č. 957/0. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=116758>

Nováková, Aleš Dufek, Romana Bělohávková, Ondřej Benešík, Jiří Horák a Michael Kohajda.

Poslanci v důvodové zprávě k tomuto návrhu poukazují na skutečnost, že se platná podoba právní úpravy soužití osob stejného pohlaví často stává terčem kritiky mimo jiné kvůli jejímu nepřilíš důslednému promítnutí do souvisejících právních předpisů. Hodnotí, že institut registrovaného partnerství určitý účel a úlohu plní a je funkční součástí právního řádu, je zde však prostor pro jeho zdokonalení. Nedostatky zákona poslanci spatřují již v otázce vzniku partnerství, které je v současné právní úpravě pojato spíše administrativně, jak již bylo vysvětleno v jedné z předchozích kapitol. Změna zákona by se tedy v první řadě týkala právě způsobu uzavření partnerství, který by se odehrával za obdobných slavnostních podmínek jako civilní sňatek – v přítomnosti svědků před oddávajícím (představitelem obce). Uzavřít partnerství by navíc bylo možné v kterékoli obci, v níž má alespoň jeden/jedna z partnerů/partnerek trvalý pobyt, nebo ve které se nachází matriční úřad. Změna by se tedy dotýkala také zákona o matrikách, jménu a příjmení. Z těchto důvodů by také mělo dojít ke změně samotného názvu institutu soužití stejnopohlavních osob. Mělo by dojít k odstranění slova „registrované“ a ponechání pouze slova „partnerství“, jelikož adjektivum „registrované“ zní poněkud formálně a byrokraticky. Partneri/partnerky by si nově mohli/y zvolit při vzniku partnerství nebo kdykoli poté také společné příjmení tak, jako je tomu u manželství.¹²⁶

Další aspekt, ve kterém by se partnerství více přiblížilo manželství, by byla možnost za určitých výjimečných okolností uzavřít partnerství například před diplomatickou misí či před konzulárním úřadem České republiky, v zastoupení nebo privilegovaným způsobem v případě ohrožení života tak, jak to manželům umožňuje občanský zákoník.¹²⁷

¹²⁶ Sněmovní tisk č. 483/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=229183>

¹²⁷ Tamtéž.

Návrhem by se také rozšířil okruh osob blízkých na příbuzné druhého/druhé partnera/partnerky skrze vymezení vztahu švagrovství tak, jako je tomu při vzniku manželství.¹²⁸

Jak již bylo v této práci několikrát zmíněno, zákon o registrovaném partnerství trpí značnými nedostatky především v oblasti majetkových záležitostí. Není tedy s podivem, že se návrh zákona zaměřil také na tuto problematiku. Poslanci navrhují vyrovnání majetkově právních poměrů partnerství po vzoru majetkových práv manželů, včetně doposud pro partnery právně neupraveného společného jmění. To by partnerům/partnerkám zajišťovalo například výhodnější postavení v případě dědění po zesnulém/zesulé partnerovi/partnerce, dále také společné oddlužení dle insolvenčního zákona či společné členství partnerů/partnerek v bytovém družstvu. Samozřejmě by to znamenalo také případné společné dluhy a závazky. Tento zákonný majetkový režim by ale bylo možné smluvně upravit.¹²⁹ V otázce společného nájemního práva k bytu by se nově obdobně užilo ustanovení o bydlení manželů dle občanského zákoníku.

Návrh zákona myslí také na oblast práva sociálního zabezpečení. Novelou zákona by měl v případě smrti partnera/partnerky nově pozůstalý/pozůstalá partner/partnerka nárok na vdovský či vdovecký důchod, nárok na odškodnění a úmrtné po zemřelém partnerovi, jenž byl příslušníkem bezpečnostního sboru či vojákem, či nárok, aby došlo k přechodu již vzniklých nároků na dávky důchodového a nemocenského pojištění, některých sociálních dávek, mzdy a platu v případě smrti jejich příjemce na jeho partnera tak, jako je tomu u manžela či jiných příbuzných osob.¹³⁰

Změna by se dotýkala také celé řady dalších zvláštních předpisů, například práva při transplantaci orgánů nebo přechodu hrobového místa.

¹²⁸ Sněmovní tisk č. 483/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=229183>.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Tamtéž.

Jednalo by se o změnu v mnoha ohledech významnou a přínosnou. Zákodárci v návrhu řeší téměř všechny problematické oblasti zákona o registrovaném partnerství, avšak o jedné se návrh vůbec nezmiňuje. Jedná se o problematiku možnosti adopce dítěte homosexuálními páry a obecně o problematiku homoparentálních rodin.

Projednání návrhu mělo původně proběhnout 14. listopadu 2023, ale bylo odloženo a nově bylo naplánováno na pořad 92. schůze 6. února 2024. Ani zde však k projednání nedošlo.

(Rukopis uzavřen ke dni 9. února 2024.)

10. Manželství stejnopohlavních párů

Kromě výše zmíněných návrhů na novelu zákona o registrovaném partnerství byly v minulosti vypracovány také návrhy na změnu občanského zákoníku s cílem umožnit uzavírání manželství pro stejnopohlavní páry a postavit tak práva heterosexuálních a homosexuálních párů naroveň.

10.1. Poslanecký návrh ze dne 13.6. 2018

V roce 2018 s takovým návrhem přišla skupina poslanců v čele s Radkou Maxovou, Františkem Kopřivou, Petrem Dolínkem, Vítem Rakušanem, Jiřím Dolejším a Dominikem Ferim.

Podstatou zamýšlených změn v občanském zákoníku měla být především samotná definice manželství, ve které měla být slova „muže a ženy“ nahrazena slovy „dvou lidí“ (tedy: „manželství je trvalý svazek dvou lidí“) tak, aby do manželství mohli vstoupit dva lidé bez ohledu na jejich pohlaví. Úprava se samozřejmě měla týkat také dalších ustanovení tohoto zákona. V návaznosti na tuto změnu by tedy logicky postrádalo smysl ustanovení hovořící o tom, že změnou pohlaví dochází ke zrušení manželství. Navrhovatelé však předpokládali ponechání změny pohlaví v registrovaném partnerství jako důvod jeho zániku,

jelikož registrované partnerství je možné uzavřít pouze mezi osobami stejného pohlaví.¹³¹

V otázkách rodičovství mělo dle této úpravy zákona platit, že v případě, kdy by se ženě-manželce narodilo dítě, byla by v postavení matky. Její manželka by se však automaticky druhým rodičem nestala. Muselo by dojít k přiosvojení dítěte. „V případě manželství dvou mužů by pak jeden z nich za dobu trvání manželství mohl získat postavení rodiče na základě pravidel o otcovství – početím dítěte se ženou prostřednictvím umělého oplodnění, souhlasným prohlášením matky dítě a muže o otcovství či souloží s matkou dítěte v rozhodné době před narozením dítěte.“¹³² Druhý manžel by si dítě mohl přiosvojit stejně jako v případě dvou žen. Možné by bylo také osvojení dítěte jak jednotlivcem, tak také manželským párem.

Návrh předpokládal změny také v souvisejících zákonech, například v zákoně o důchodovém pojištění, ve kterém by byl nárok vdovce/vdovy na vdovecký/vdovský důchod deklarován i pro manžela/manželku. Změna by se týkala také zákona o evidenci osob, jelikož by do informačního systému evidence osob nově přibyl údaj o zániku registrovaného partnerství uzavřením manželství takových partnerů/partnerek. Drobné změny měly být provedeny také v zákoně o matrikách, jménu a příjmení a v zákoně o specifických zdravotnických službách.

V důvodové zprávě navrhovatelé poukazovali především na fakt, že mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím existuje celá řada rozdílů, ať už v rovině symbolické nebo praktické, což se dotýká nejen samotných partnerů/partnerek, ale například také dětí vyrůstajících v homoparentální rodině. Ty jsou bezdůvodně znevýhodňovány a vystavovány právní nejistotě. Hlavním cílem, jenž tato právní úprava sledovala, bylo tedy „poskytnout stejnopohlavním párům a jejich dětem stejnou důstojnost a stejnou ochranu rodinného života, jako

¹³¹ Sněmovní tisk č. 210/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135812>

¹³² Tamtéž.

je zákonem poskytována manželům a jejich dětem a zajistit jim tak rovné postavení nejen ve společnosti, ale i v právu.“¹³³

Návrh zákona prošel prvním čtením a následně byl odeslán výborům k projednání. Garanční Ústavně právní výbor návrh zákona vůbec neprojednal a projednání sněmovního tisku bylo nakonec ukončeno s koncem volebního období.

10.2. Poslanecký návrh ze dne 7.6. 2022

Téměř na den přesně o čtyři roky později přišli poslanci Josef Bernard, Markéta Pekarová Adamová, Olga Richterová, Martin Baxa a Jana Pastuchová s obdobným návrhem. Ten se v zásadě od toho předchozího nijak neliší, a to ani podobou a obsahem jeho důvodové zprávy. Poslanci opět požadují zrušení institutu registrovaného partnerství a uzákonění manželství pro všechny. Změna by se jako v předchozím návrhu měla týkat především ustanovení občanského zákoníku, ale dotýkat by se měla také zákona o důchodovém pojištění, zákona o evidenci obyvatel, zákona o matrikách, jménu a příjmení, zákona o specifických zdravotních službách a samozřejmě zákona o registrovaném partnerství.¹³⁴

Navrhovatelé předpokládají otevření institutu manželství pro stejnopohlavní páry, a to se všemi právy, které ze sňatku plynou manželům opačného pohlaví – tedy včetně možnosti adopce či náhradního mateřství.

Argumenty pro nezbytnost umožnit stejnopohlavním párům vstoupit do manželství jsou totožné s argumenty uvedenými v důvodové zprávě k návrhu z roku 2018. Opět jsou zde popisovány rozdíly mezi institutem registrovaného partnerství a manželství tak, jak jsou popsány také v této práci. Opět je zde také zdůrazněn fakt, že tyto rozdíly mají negativní vliv nejen na pár jako takový, ale také na jejich děti. Stejně jako předchozí důvodová zpráva i tato je doplněna odborníky podloženými důkazy o tom, že je homosexualita normálním projevem lidské

¹³³ Sněmovní tisk č. 210/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135812>

¹³⁴ Sněmovní tisk č. 241/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=203347>

sexuality, že jsou stejnopohlavní páry schopny vychovávat děti stejně vhodným způsobem, jako páry heterosexuální, a že taková výchova nenarušuje psychosociální vývoj dětí. Navrhovatelé v důvodové zprávě narážejí také na další argumenty, které často používají odpůrci manželství pro všechny, a to na založení rodiny jakožto účel manželství. Zde navrhovatelé poukazují na skutečnost, že mnoho párů vstupujících do manželství nemůže nebo nechce děti mít, děti adoptuje nebo vychovává z předchozích manželství.¹³⁵ Je tedy otázkou, proč by takové možnosti nemohly mít také stejnopohlavní páry, a proč by v jejich případě jejich potenciální rozhodnutí nemít děti mělo představovat problém.

Návrh prošel prvním čtením. Dne 7. února 2024 na 92. schůzi Poslanecké sněmovny návrh prošel také podrobnou rozpravou ve druhém čtení. Další projednání bude možné od 23. února 2024.

(Rukopis uzavřen ke dni 9. února 2024.)

10.3. Manželství jako svazek muže a ženy

Na snahu umožnit vstup do manželství všem osobám reagovala v červenci roku 2022 skupina padesáti čtyř poslanců z vládních stran KDU-ČSL, ODS a TOP 09 a z opozičních hnutí ANO a SPD předložením návrhu na zakotvení manželství jakožto svazku muže a ženy do ústavního pořádku České republiky. Konkrétně se jedná o úpravu čl. 31 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Pro přijetí takové změny by bylo třeba hlasů minimálně tří pětin všech poslanců a tří pětin přítomných senátorů. Již dříve se bývalý prezident Miloš Zeman nechal slyšet, že by takový návrh podpořil. Naopak silně se proti tomuto návrhu ohradili například šéf Pirátů Ivan Bartoš či vedoucí Centra pro konstitucionalismus a lidská práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy prof. JUDr. Helena Hofmannová Ph.D., dle

¹³⁵ Sněmovní tisk č. 241/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=203347>

keré „by taková změna byla v rozporu s účelem a smyslem Listiny základních práv a svobod, jež má garantovat práva a svobody občanů, nikoli je omezovat.“¹³⁶

Z předchozích dvou kapitol tedy vyplývá, že momentálně existují tři různé návrhy na změnu zákonů týkající se problematiky soužití stejnopohlavních párů. Úprava zákona o registrovaném partnerství, která přichází s kvalitním řešením nedostatků tohoto zákona s výjimkou problematiky homoparentálních rodin, návrh na zrušení zákona o registrovaném partnerství a uzákonění manželství pro všechny, a také návrh na úpravu Listiny základních práv a svobod a zakotvení ochrany manželství jakožto svazku muže a ženy. Přestože na podzim minulého roku obě strany (tedy podporovatelé manželství pro všechny a zastánci tradiční rodiny) naznačovaly, že by mohl být nalezen kompromis, ke konci roku se začaly objevovat zprávy, že jsou rozhovory ve slepé uličce. Bohužel není pravděpodobné, že by bylo do odevzdání této práce učiněno konkrétní rozhodnutí.

Dle mého názoru by bylo zakotvení manželství jakožto svazku muže a ženy velkým krokem zpět. Za jediné správné východisko považuji umožnění vstoupit stejnopohlavním párům do manželství a zajistit jim tak všechna práva, která jim byla doposud odpírána.

11. Postavení registrovaného partnerství v české společnosti

Pro lepší porozumění stávajícímu stavu, konkrétně kvalitě přijaté právní úpravy registrovaného partnerství a opakovanému zamítání jeho navrhovaných úprav, považuji za důležité přiblížit, jak nejen tento zákon, ale i homosexualitu jako takovou, vnímá česká společnost.

Sociologický ústav Akademie věd České republiky (Sociologický ústav AV ČR) provedl v roce 2019 průzkum v rámci pravidelného šetření Naše společnost, který

¹³⁶ Ústavní právnička: Ústavní definice jako svazku muže a ženy je neprospěšná. *Jsme fér: Manželství pro všechny* [online]. [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/ustavni_pravnicka_ustavni_definice_manzelstvi_je_neprospesna

měl nastítnit postoje české veřejnosti k právům homosexuálů. Dotazník byl zaměřen ku příkladu na problematiku registrovaného partnerství, na možnost stejnopohlavních párů uzavřít sňatek či adoptovat děti z dětských domovů. Z výsledků šetření vyplynulo, že právě možnost uzavřít registrované partnerství je mezi českou veřejností ze všech práv homosexuálních jedinců nejvíce podporováno. Podpořily ho celé tři čtvrtiny populace (75 %). Proti se postavila pětina dotázaných (20 %). Manželství stejnopohlavních párů už dopadlo značně hůře. Podpořila by ho méně než polovina respondentů (47 %). Stejně procento dotázaných by podpořilo právo homosexuálů na adopci dětí z dětských domovů. 60 % respondentů však zastává názor, že by stejnopohlavní páry měly mít alespoň možnost přisvojení dítěte svého partnera.¹³⁷

Z průzkumu dále vyšlo najevo, že „*necelá polovina (48 %) české veřejnosti je přesvědčena o tom, že přiznání k homosexualitě by nezpůsobilo potíže v soužití s ostatními lidmi v daném městě či obci. Oproti tomu 42 % občanů se domnívá, že by takovéto přiznání potíže způsobilo – nejčastěji si to myslí lidé starší šedesátí let, z menších obcí a s nižším vzděláním. Celkem 39 % dotázaných uvedlo, že mezi jejich přáteli či známými je nějaká homosexuální žena či nějaký homosexuální muž. Polovina respondentů (50 %) uvedla, že nikoho takového mezi svými známými nemá.*“¹³⁸

Analýza odpovědí odhalila, že se názory respondentů značně liší. Roli v tom hraje několik faktorů. Práva homosexuálů obecně podporují spíše ženy, lidé ve věkové kategorii mezi patnácti a čtyřiceti čtyřmi lety, kteří jsou spíše spokojeni se svým životem, kteří hodnotí svoji životní úroveň jako dobrou a jsou spíše středově a pravicově politicky orientovaní. Pokud navíc ve svém blízkém okolí mají někoho, kdo je homosexuálně orientovaný, jejich postoj k právům takových osob je více otevřený.¹³⁹

¹³⁷ HORÁKOVÁ, Michaela. *Vnímání homosexuality*. Praha, 2022. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Lukáš Urban, Ph.D.

¹³⁸ SPURNÝ, Martin. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019* [online]. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 07. 06. 2019. [cit. 2023-10-29]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf.

¹³⁹ HORÁKOVÁ, Michaela. *Vnímání homosexuality*. Praha, 2022. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Lukáš Urban, Ph.D.

Podobné závěry lze pozorovat ve většině provedených výzkumů, což nám umožňuje formulovat určité obecně platné závěry. Je například prokázáno, že za přirozenou formu sexuální orientace považují homosexualitu spíše vzdělanější lidé. Velkou roli hraje také věk, přičemž výrazné rozdíly jsou patrné především mezi respondenty ve věkové kategorii nad šedesát let. „*Ti mnohem častěji požadují trestnost homosexuality nebo se obávají jejího škodlivého vlivu na mládež.*“¹⁴⁰ Obecně lze konstatovat, že starší generace zastávají spíše negativní postoje vůči homosexualitě. Dalším klíčovým faktorem ovlivňujícím vnímání homosexuality je také míra religiozity.¹⁴¹

Co se počtu uzavíraných registrovaných partnerství týče, poskytlo Ministerstvo vnitra České republiky (MV ČR) unikátní data, která následně zpracoval Sociologický ústav AV ČR. Jedná se však pouze o dílčí informace, jelikož Český statistický úřad (ČSÚ) sice má přístup ke sbíraným údajům o registrovaných partnerství, ale zákon jim neukládá povinnost je zpracovávat, jako je tomu u údajů o manželství a z části i družství (nesezdaném soužití). Jediná data, které ČSÚ o registrovaném partnerství zveřejnil, tak byl speciální text vydaný v roce 2014 vycházející ze sčítání lidu v roce 2011. V tom byly uvedeny základní informace o věkové, vzdělanostní a rodičovské struktuře registrovaného partnerství.

Od roku 2020 se již není možné opírat ani o data Ministerstva vnitra, a proto statistiky dalších let vycházejí pouze z evidence matrik. První dva roky po uzákonění registrovaného partnerství vstupovalo do tohoto institutu ročně přes 250 párů, avšak následující čtyři roky zájem naopak klesal. Počty uzavřených registrovaných partnerství začaly opět mírně stoupat v roce 2011. V roce 2015 už to byly počty srovnatelné s lety po uzákonění registrovaného partnerství a o rok později, tedy v roce 2016, zájem narostl a bylo uzavřeno doposud nejvíce

¹⁴⁰ KAŇKA, Petr. *Abeceda homosexuality* [online]. Leden 2000 [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: http://www.004.cz/storage/abeceda_homosexuality.pdf

¹⁴¹ HORÁKOVÁ, Michaela. *Vnímání homosexuality*. Praha, 2022. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Lukáš Urban, Ph.D.

registrovaných partnerství – konkrétně 348 dle dat MV ČR. Od té doby počty spíše stagnují.¹⁴²

Od uzákonění registrovaného partnerství do poloviny roku 2022 vstoupilo do tohoto institutu celkem 4460 párů, což je přibližně asi jen 1-5 % ze všech stejnopohlavních partnerství v České republice, budeme-li vycházet z předpokladu, že leseb, gayů či bisexuálů, kteří by mohli tvořit stejnopohlavní partnerství, je v populaci mezi 2-10 % a jedná se tedy přibližně o 80-400 tisíc potenciálních párů. Pro srovnání – v manželství žije přes 50 % české populace (bereme-li věk 18-65 let).¹⁴³

Do konce roku 2019 bylo zrušeno celkem 915 partnerství. Z dat však není zřejmé, co bylo důvodem zrušení – zda bylo důvodem úmrtí či rozhodnutí partnerů/partnerek.¹⁴⁴

¹⁴² SLOBODA, Zdeněk. *Registrované partnerství a homoparentalita v Česku*. AV STATI/ARTICLES [online]. 2021, (2), 139-169 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://genderonline.cz/pdfs/gav/2021/02/09.pdf?fbclid=IwAR2cAF-FdOWzir00V87Pxxw893rP7fuQK5D8Wt4aFynt593SwgREheyCMCJc>

¹⁴³ Ani praktické, ani oblíbené - už 16 let lze v Česku uzavírat registrované partnerství, zájem ale příliš neroste. In: *Žurnál online: zpravodajství z univerzity* [online]. 2022 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.zurnal.upol.cz/nc/zprava/clanek/ani-prakticke-ani-oblibene-uz-16-let-lze-v-cesku-uzavirat-registrovane-partnerstvi-zajem-ale-pri/>

¹⁴⁴ VOHLÍDALOVÁ, PH.D., PhDr. Marta. Znamé neznámé registrované partnerství: statistiky RP v Česku po 14 letech. In: *Sociologický ústav Akademie věd ČR* [online]. [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/zname-nezname-registrovane-partnerstvi-statistiky-rp-v-cesku-po-14-letech>

Závěr

Registrované partnerství a soužití homosexuálních párů jako takové je v dnešní době velmi probírané téma nejen u nás v České republice, ale také v jiných státech světa. V české společnosti k této problematice téměř každý zaujímá určitý postoj. Jak vyplývá z šetření zmíněných v poslední kapitole této práce, je to z velké části ovlivněno například věkem, religiozitou, politickou orientací či skutečností, zda mají daní jedinci ve svém blízkém okolí někoho, kdo je homosexuálně orientovaný.

O tom, že se názory na registrované partnerství a obecně na soužití stejnopohlavních párů v naší společnosti značně liší, svědčí i skutečnost, že jsou v současné době projednávány hned tři návrhy řešení této problematiky. První, který předpokládá plné zrovnoprávnění práv stejnopohlavních párů s páry opačného pohlaví, druhý, který vznikl jako reakce na to, a který požaduje zakotvení manželství jako svazku muže a ženy do ústavního pořádku, a třetí, který je jakýmsi kompromisem těchto dvou zmíněných návrhů.

Z informací získaných v průběhu této práce je zřejmé, že současná úprava zákona o registrovaném partnerství trpí řadou významných nedostatků. Již samotný název zní spíše jako úřední úkon, než jako svazek založený na vzájemné lásce dvou osob. Stejnopohlavním párům vstupujícím do registrovaného partnerství není umožněno, aby u takového významného dne byli přítomni svědci a nenáleží jim ani nárok na pracovní volno. Partneri/partnerky nemohou nabývat majetek do společného jmění a zákon neřeší ani vzájemné vypořádání majetku v případě zániku registrovaného partnerství. Partnerům/partnerkám taktéž nevzniká společný nájem bytu a případě smrti jednoho/jedné z partnerů/partnerek nemá druhá osoba nárok na vdovecký/vdovský důchod. Úplně šťastně nejsou vyřešeny ani otázky dědictví. Současný zákon také opomíná homoparentální rodiny. Stejnopohlavním párům není umožněno přiosvojení dítěte druhého partnera ani společná adopce.

Z mého pohledu byl zákon přijímán s dobrým záměrem. Přijetí mělo v té době řadu odpůrců a bylo třeba udělat určité kompromisy, aby bylo možné prosadit alespoň

nějaký zákon, přestože nedokonalý, zajišťující stejnopohlavním párům alespoň některá práva. Jedná se o ukázkový příklad teorie logické posloupnosti profesora práva Keese Waaldijka zmiňované v této práci, jež mimo jiné hovoří o nutnosti zajistit, aby změna, jež má být provedena v právních předpisech, byla vnímána jako malá. Zákon o registrovaném partnerství byl prvním krokem ke zrovnoprávnění práv stejnopohlavních párů a párů opačného pohlaví.

Od jeho uzákonění však již uplynulo spousta let a dle mého názoru je na čase učinit další krok. Přestože plně podporuji otevření institutu manželství pro všechny a myslím, že je to směr, kterým by se naše společnost měla vydat, nejsem zcela přesvědčena o tom, že je na to plně připravena. Domnívám se, že bude muset být učiněn ještě jeden mezikrok v podobě rozsáhlé novely zákona o registrovaném partnerství, než budeme moci přejít k uzákonění manželství pro všechny.

Současný návrh úpravy zákona o registrovaném partnerství myslí téměř na všechny nedostatky, jimiž tento zákon trpí, a které je třeba odstranit. Přichází s možností civilního sňatku v kterékoli obci, a to za slavnostních podmínek v přítomnosti svědků. Partnerům/partnerkám zajišťuje právo zvolit si při vzniku partnerství společné příjmení. Nově by také mezi partnerem/partnerkou a rodinou druhého/druhé partnera/partnerky vznikl po právní stránce vztah skrze institut švagrovství. Majetkově právní vztahy partnerů/partnerek by se vyrovnaly po vzoru majetkových práv manželů, což by mělo mimo jiné za důsledek vznik společného jmění partnerů/partnerek. Partneři/partnerky by získali/y také nárok na vdovský/vdovecký důchod po zemřelém/zemřelé partnerovi/partnerce. Dle mého názoru se tak jedná o změnu komplexní a promyšlenou, bohužel však s jedním velkým a významným nedostatkem – chybí zde úprava problematiky adopce dětí a přiosvojení dítěte. Těžko říci, zda v této konkrétní záležitosti navrhovatelé podleli dezinformacím o tom, že stejnopohlavní páry nejsou schopny vychovávat děti stejně kvalitně jako páry opačného pohlaví, nebo se jedná o určitou snahu o kompromis s odpůrci tohoto návrhu či homoparentálních rodin jako takových. Pokud by se však jednalo o určitý kompromis, považuji za důležité zajistit přinejmenším možnost přiosvojení dítěte partnerem biologického rodiče, a to z důvodu, že dítě takového partnera ve většině případů považuje za rodiče, ale vzájemně jim ze vztahu neplynou žádná práva a povinnosti.

Na závěr lze konstatovat, že registrované partnerství přináší významné změny v oblasti práva a ve společnosti obecně. Jeho budoucnost závisí na schopnosti přizpůsobit se měnícím se hodnotám a potřebám společnosti. Doufám, že tato práce přispěje k hlubšímu porozumění této problematiky a podnítí další diskuse potřebné ke zkvalitnění zákona o registrovaném partnerství a dosažení rovného postavení homosexuálních a heterosexuálních osob.

Seznam použité literatury

Literatura

[1] BARŠOVÁ, Andrea, 2004. Partnerské soužití gayů a lesbiček: kde jsme a kam směřujeme. In: *abc feminismu*. Brno: Nesehnutí, S. 69. ISBN 80-903228-3-2.

[2] BĚLOHÁVEK, J. A. a kol., *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, ISBN 978-80-7380-413-8.

[3] BRZEK, Antonín. Třetí pohlaví? Praha: Scientia Medica, 1992. ISBN 80-85526-03-4.

[4] BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6.

[5] FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1030-6.

[6] HELMINIAK, Daniel A. *Co vlastně Bible říká o homosexualitě?* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. ISBN 978-80-7325-122-2.

[7] HIML, Pavel, Jan SEIDL a Franz SCHINDLER, ed. "Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí. Praha: Argo, 2013. Každodenní život. ISBN 978-80-257-0876-7.

[8] HRUŠÁKOVÁ, Milana. Zákon o registrovaném partnerství. *Bulletin advokacie*. 2007, č. 2, ISSN 1210-6348.

[9] HRUŠÁKOVÁ, Milana (a kol.). *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-061-4.

[10] JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5.

- [11] MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.
- [12] NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4.
- [13] PLECITÝ, Vladimír. *Základy rodinného práva*. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-139-7.
- [14] SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. [Praha]: Pasparta, [2016]. ISBN 978-80-88163-09-1.
- [15] SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovart, 1999. ISBN 80-7145-302-1.
- [16] STOTT, John R. W. *Homosexuální partnerství?* Praha: Návrat domů, 2000. ISBN 80-85495-90-2.
- [17] ŠÍNOVÁ, Renáta a ŠMÍD, Ondřej. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8.
- [18] VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86432-93-9.
- [19] ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. Brno: CERM, 2003. ISBN 80-7204-264-5.

Internetové zdroje

- [1] Ani praktické, ani oblíbené – už 16 let lze v Česku uzavírat registrované partnerství, zájem ale příliš neroste. In: *Žurnál online: zpravodajství z univerzity* [online]. 2022 [cit. 2023-10-27]. Dostupné

z: <https://www.zurnal.upol.cz/nc/zprava/clanek/ani-prakticke-ani-oblibene-uz-16-let-lze-v-cesku-uzavirat-registrovane-partnerstvi-zajem-ale-pri/>

[2] Důvody, proč je manželství pro všechny správné a důležité. *Jsme fér: Manželství pro všechny* [online]. [cit. 2023-10-16]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/duvody_a_odpovedi

[3] EUROPA, 2017. Registrované partnerství. In: *Europa.cz* [online]. 28.2. [cit. 2023-09-28]. Dostupné z: http://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registeredpartners/index_cs.htm

[] FAUSTOVÁ, Bc. Markéta. *Registrované partnerství a jeho právní důsledky ve vztahu k náhradní rodinné péči*. Praha, 2014, 61 s. Dostupné také z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/68044/DPTX_2013_1_11220_0_282107_0_145650.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí práce prof. JUDr. Josef Salač, Ph.D.

[4] HARTINGEROVÁ, Emma. Stejnopohlavní manželství. *Právní prostor* [online]. 2021 [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/stejnopohlavni-manzelstvi>

[5] HORÁKOVÁ, Michaela. *Vnímání homosexuality*. Praha, 2022. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Lukáš Urban, Ph.D. Dostupné také z: https://theses.cz/id/o804g1/ka_prace_Horakova_Michaela.pdf

[6] Institut osvojení dítěte a podmínky osvojení [online], epravo.cz, 13. června 2001 [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clankv/institut-osvojeni-ditete-a-podminkv-osvojeni-9055.html>

[7] *Jakou nabízí právní předpisy EU ochranu před diskriminací na základě sexuální orientace* [online]. 2009 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1227-Factsheet-homophobia-protection-law_CS.pdf

[8] KAŇKA, Petr. *Abeceda homosexuality* [online]. Leden 2000 [cit. 2022-10-27]. Dostupné z: http://www.004.cz/storage/abeceda_homosexuality.pdf

[9] KOLAJOVÁ, Radka. *Registrované partnerství v českém a francouzském právním řádu*. Olomouc, 2013, 62 s. Dostupné také z: https://theses.cz/id/omljmr/kopie_dipl_2.pdf. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

[10] *Manželství pro všechny* [online]. [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: https://www.amnesty.cz/lgbti/je-registrovane-manzelstvi-fer?gclid=Cj0KCQjwpompBhDZARIsAFD_Fp9KMNUrZfAkRorwht_7NEW3WbLB_73cXDhuXVfF3JF2cATGyhV3D_f0aAnDHEALw_wcB

[11] MASCI, David, Michael LIPKA. Where Europe stands on gay marriage and civil unions. *Pew Research Center* [online]. 2019 [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/10/28/where-europe-stands-on-gay-marriage-and-civil-unions/>

[12] Mezinárodní den proti homofobii, bifobii a transfobii. *Velvyslanectví České republiky v Římě* [online]. [cit. 2023-11-05]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/rome/cz/ceska_republika_a_evropska_unie/mezinarodni_den_proti_homofobii_bifobii.html

[] NGUYEN, Mai Phuong. *Právní analýza registrovaného partnerství*. Praha, 2017, 63 s. Dostupné také z: https://vskp.vse.cz/71103_pravni_analyza_registrovaneho_partnerstvi. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce doc. JUDr. Michal Spirit, Ph.D.

[13] PÄCKERTOVÁ, Barbora. *Registrované partnerství a jeho vliv na formování rodin* [online]. Praha, 2017 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/87579/BPTX_2015_1_1_1310_0_412166_0_172938.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce RNDr. Luděk Šídlo, Ph.D.

- [14] *První postsovětská země legalizovala manželství stejnopohlavních párů* [online]. [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-prvni-postsovetska-zeme-legalizovala-manzelstvi-stejnopohlavnich-paru-232832>
- [15] RANNARD, Georgina. *Where in Europe a man and woman can get a civil partnership*. BBC [online]. 2017 [cit. 2023-10-2023]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-39039954?fbclid=IwAR2gXbhTkHJtYsv7ebCH9CSsC6CRnuv7gkBZA6GBxNQblkHuG65265w6zdY>
- [16] Rovnost manželství ve světě. *Queergeography.cz* [online]. [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>
- [17] SLOBODA, Zdeněk. *Registrované partnerství a homoparentalita v Česku*. AV STATI/ARTICLES [online]. 2021, (2), 139-169 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://genderonline.cz/pdfs/gav/2021/02/09.pdf?fbclid=IwAR2cAF-FdOWzir00V87Pwx893rP7fuQK5D8Wt4aFynt593SwgREheyCMCJc>
- [18] Slovníček pojmů spojený s LGBTQI+. *Amnesty International* [online]. [cit. 2023-10-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/lgbti/slovnicek-pojmu>
- [19] SPURNÝ, Martin. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019* [online]. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 07. 06. 2019. [cit. 2023-10-29]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf.
- [20] STRNADOVÁ Tereza, ŠULCOVÁ Jana, VOKOUNOVÁ Lucie. *Registrované partnerství očima veřejnosti* [online] Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2009. [cit. 2023-10-29]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/registrovane_partnerstvi_ocima_veřejnosti

[21] STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. Co je pěstounská péče? *Šance dětem* [online]. 2014, 18.10. 2023 [cit. 2024-02-04]. Dostupné z <https://sancedetem.cz/co-je-pestounska-pece>

[22] Poručnictví (poručenství). *Šance dětem* [online]. [cit. 2024-02-04]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/slovník/porucnictvi-porucenstvi>

[23] Ústavní právnička: Ústavní definice jako svazku muže a ženy je neprospěšná. *Jsme fér: Manželství pro všechny* [online]. [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/ustavni-pravnicka-ustavni-definice-manzelstvi-je-neprospesna>

[24] VOHLÍDALOVÁ, PH.D., PhDr. Marta. Známé neznámé registrované partnerství: statistiky RP v Česku po 14 letech. In: *Sociologický ústav Akademie věd ČR* [online]. [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/zname-nezname-registrovane-partnerstvi-statistiky-rp-v-cesku-po-14-letech>

[25] *Základní rozdíly: Registrované partnerství a manželství* [online]. [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://muj-pravnik.cz/zakladni-rozdily-mezi-instituty-registrovane-partnerstvi-a-manzelstvi/>

Odborné články a příspěvky ve sborníku

[1] GROCHOVÁ, Martina. Přístup k rodičovství v Judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Jurisprudence*, 2018, č. 3, S. 26-40.

[2] *Pouhá skutečnost, že osoba žije v registrovaném partnerství, nemůže být překážkou osvojení dítěte.* [online], [bulletin-advokacie.cz](http://www.bulletin-advokacie.cz), 29. června 2016 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pouha-skutecnost-ze-osoba-zije-v-registrovanem-partnerstvi-nemuze-byt-prekazkou-osvojeni-ditete>

[3] TRANDAFIR, *Mircea*. *Legal Recognition of Same-Sex Couples and Family Formation*. *Demography*, vol. 52, no. 1, 2015, S. 113–151. [cit. 2023-10-26] JSTOR. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/43697554>.

[4] WINTR, Jan. *Analýza české právní úpravy osvojení dítěte gayi, lesbami a bisexuálními lidmi ve světle práva EU a Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách* [online]. 2009 [cit. 2023-09-20]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/analyza_ceske_pravni_upravy_osvojeni.pdf

Judikatura

[1] Nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2015, sp. zn. Pl. ÚS 7/15. Dostupné z: https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-7-15_1

[2] Příklad *Gas a Dubois* proti Francii ze dne 15. března 2012, číslo stížnosti 25951/07. Dostupné z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/9B20958195E59670C125842A003E6111/\\$file/Gas%20a%20Dubois%20proti%20Francii_rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/9B20958195E59670C125842A003E6111/$file/Gas%20a%20Dubois%20proti%20Francii_rozsudek.pdf?open&)

[3] Příklad *Ratzenbröck a Seydl* proti Rakousku ze dne 26. října 2017, číslo stížnosti 28475/12. Dostupné z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/EE0C96383C26BC51C12584B7004D62E6/\\$file/Ratzenb%C3%B6ck%20a%20Seydl%20proti%20Rakousku_rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/EE0C96383C26BC51C12584B7004D62E6/$file/Ratzenb%C3%B6ck%20a%20Seydl%20proti%20Rakousku_rozsudek.pdf?open&)

[4] Příklad *X. a ostatní* proti Rakousku ze dne 19. února 2013, číslo stížnosti 19010/2007. Dostupné z: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/22998301AFEDCB A8C1257C05004A53C2?openDocument&Highlight=0,

Právní předpisy

[1] Příloha k nařízení vlády č. 590/2006 Sb., Nařízení vlády, kterým se stanoví okruh a rozsah jiných důležitých osobních překážek v práci, bod 5. In: *EUR-Lex.europa.eu*. [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=NIM:145188>

[2] Sdělení č. 209/1992 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209>

[3] Sdělení č. 132/2000 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské úmluvy o osvojení dětí. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2000-132>

[4] Sněmovní tisk č. 1080/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=86228>

[5] Sněmovní tisk č. 1022/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů a mění a doplňují další zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=87215>

[6] Sněmovní tisk č. 210/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135812>

[7] Sněmovní tisk č. 241/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=203347>

[8] Sněmovní tisk č. 320/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=111102>

[9] Sněmovní tisk č. 359/0. Návrh na vydání zákona o registrovaném partnerství osob stejného pohlaví, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t035900.htm>

[10] Sněmovní tisk č. 483/0. Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=229183>

[11] Sněmovní tisk č. 957/0. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, včetně důvodové zprávy. [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=116758>

[12] Sněmovní tisk č. 969/0. Návrh na vydání zákona o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, včetně důvodové zprávy. [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=969&ct1=0>

[13] Usnesení č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práva a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

[14] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

[15] Zákon č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1.1. 1927. In: *beck-online*. [online]. [cit.

2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjyguzf6mjrg4wta>

[16] Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-86>

[17] Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>

[18] Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-94>.

[19] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

[20] Zákon č. 175/1990 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-175>

[21] Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>

[22] Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-301>

[23] Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115>

[24] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

[25] Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>

[26] Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373>

[27] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový). In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

[28] Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2024-02-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-91>